

Algemeen ambtsbericht Syrië

Augustus 2006

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken

Afdeling Asiel en Migratiezaken

Den Haag

	Inhoudsopgave	Pagina
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	5
2.2	Staatsinrichting	6
2.2.1	Politieke partijen	7
2.2.1.1	Legale partijen	8
2.2.1.2	Gedoogde partijen	11
2.2.1.3	Illegale partijen	11
2.3	Politieke ontwikkelingen	15
2.4	Veiligheidssituatie	19
2.4.1	Veiligheidsdiensten	19
2.4.2	Strijdkrachten	21
2.5	Sociaal-economische situatie	22
3	Mensenrechten	24
3.1	Waarborgen	24
3.1.1	Grondwet	24
3.1.2	Verdragen	24
3.1.3	Overige wetgeving	25
3.1.4	Toezicht	25
3.2	Naleving en schendingen	27
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	27
3.2.2	Vrijheid van vereniging en van vergadering	29
3.2.3	Vrijheid van godsdienst	31
3.2.4	Bewegingsvrijheid	36
3.2.4.1	Binnenland	36
3.2.4.2	Buitenland	37
3.2.4.3	Documenten	40
3.2.5	Rechtsgang	44
3.2.6	Arrestaties en detenties	47
3.2.6.1	Amnestieregelingen	51
3.2.7	Mishandeling en foltering	51
3.2.8	Verdwijningen	52
3.2.9	Buitengerechtelijke executies en moorden	52
3.2.10	Doodstraf	52
3.3	Positie van specifieke groepen	53
3.3.1	Vrouwen	53
3.3.2	Minderjarigen	55
3.3.3	Vooraanstaande intellectuelen en schrijvers	56
3.3.4	Homoseksuelen	57

3.3.5	Palestijnen	57
3.3.6	Koerden	58
3.3.7	Dienstplichtigen	63
4	Migratie	66
4.1	Migratiestromen en -motieven	66
4.2	Vluchtelingen	66
4.3	Beleid andere westerse landen	68
4.4	Terugkeer	69
4.5	Beleid UNHCR	70
5	Samenvatting	71
	Bijlage – Literatuurlijst	73

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Syrië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Syrië en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Syrische asielzoekers. Dit algemeen ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Syrië (laatstelijk het algemeen ambtsbericht Syrië van 26 mei 2005, kenmerk DPV/AM-862998). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van mei 2005 tot juli 2006.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Damascus aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Syrië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Syrië opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Syrië geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Syrië partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Tenslotte wordt de positie van specifieke groepen, waaronder minderjarigen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Syrië en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Syrische Arabische Republiek¹ heeft een oppervlakte van 185.180 km², ongeveer 4,4 x Nederland. Het land heeft een inwonertal van 18 miljoen² en kent een grote religieuze en etnische diversiteit. De meerderheid van de bevolking (ongeveer 74 procent)³ is sunniet. Sji'ieten, alawieten (12%), druzen, ismaëlieten en yezidi's maken tezamen ongeveer vijfentwintig procent⁴ van de bevolking uit. De in een veelheid van kerken opgedeelde christelijke minderheid vormt ongeveer tien procent⁵ van de bevolking. Er bevinden zich minder dan honderd joden, en wel in Damascus en Aleppo.⁶

Etnisch en linguïstisch kunnen in Syrië onder meer Arabieren (90,3 procent)⁷, Koerden, Armeniërs, Turkmenen en Circassiërs (tesamen 9,7 procent)⁸ worden onderscheiden.

2.1.2 Geschiedenis

Het huidige Syrië ontstond aan het einde van de Eerste Wereldoorlog door het uiteenvallen van het Ottomaanse rijk, waarvan het sinds 1516 deel had uitgemaakt. Voor 1914 werd het gehele gebied dat thans de staten Syrië, Libanon, Israël, Jordanië en de Palestijnse Gebieden omvat, als 'Syrië'⁹ betiteld.

Op 10 juni 1916 riep Sharif Hoessein Din Ali, emir van Mekka, de Arabische opstand tegen het Ottomaanse bewind uit. Deze opstand mondde in oktober 1918 uit in de verovering van Damascus door de troepen van de Britse generaals Allenby en Barrow, en van de zoon van de emir van Mekka, Faisal, die werd bijgestaan door Britse adviseurs, waaronder T.E. Lawrence¹⁰. Na de verovering

¹ Al-Jumhuriyya Al-'Arabiyya Al-Suriyya.

² The Economist Intelligence Unit, 'Country Profile Syria 2005' (Londen, 15 juli 2005), officiële schatting medio 2004; CIA, 'The World Factbook 2005: Syria' en US Department of State, 'Background Note: Syria – October 2005' geven al een bevolkingsaantal van meer dan 18 miljoen personen aan.

³ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ CIA, 'The World Factbook 2005 – Syria' (Washington, 14 juni 2005).

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ Bilad Al-Sham. Dit gebied was in de loop der tijd onderverdeeld in allerlei administratieve eenheden zoals Jaffa, Jeruzalem, Damascus, Aleppo, Beiroet en Sidon.

¹⁰ Beter bekend als 'Lawrence of Arabia'.

van Damascus werd Faisal¹¹ geïnstalleerd als ‘onderkoning’ over Syrië en Palestina. Op grond van de zogenaamde ‘Sykes-Picot overeenkomst’ was eerder, in 1916, door het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk besloten dat Syrië onder Franse invloed zou komen te staan. In maart 1920 werd de onafhankelijke staat ‘Groot-Syrië’¹² uitgeroepen met Faisal als koning. Tijdens de Volkenbond-conferentie in San Remo in april 1920 kreeg Frankrijk ‘Groot-Syrië’ als mandaatgebied toegewezen. Emir Faisal vertrok in ballingschap en werd later koning van Irak. Ondanks de officiële erkenning door Frankrijk in 1941 werd Syrië pas werkelijk onafhankelijk toen in 1946 alle Franse troepen zich hadden teruggetrokken. In 1950 kwam de eerste Syrische grondwet tot stand.¹³ Vanaf 1958 tot 1961 maakte Syrië samen met Egypte deel uit van de ‘Verenigde Arabische Republiek’ (VAR). Na een militaire staatsgreep in Damascus in 1961 kwam aan dit samenwerkingsverband met Egypte een einde. In 1963 kwam in Syrië via een staatsgreep de Arabisch-socialistische Baath-partij¹⁴ aan de macht. Ook Hafez Al-Assad is via een staatsgreep¹⁵ aan de macht gekomen, en wel op 16 november 1970. Op 22 februari 1971 werd hij tot president van Syrië gekozen, een functie die hij tot aan zijn overlijden onafgebroken heeft bekleed. Na het overlijden van Hafez Al-Assad¹⁶ werd diens zoon Bashar op 17 juli 2000 beëdigd als de nieuwe president van Syrië.

2.2 Staatsinrichting

Syrië is een seculiere staat die bestuurd wordt door een regime dat steunt op een kleine machtsgroep, bestaande uit kopstukken van de Baath-partij, het militaire apparaat en veiligheidsdiensten. Een belangrijk deel van hen behoort tot de minderheid van de alawieten. Ook de president maakt van deze minderheid deel uit. De president is niet alleen staatshoofd, maar ook opperbevelhebber van de strijdkrachten en secretaris-generaal van de Baath-partij. Hij benoemt en ontslaat vice-presidenten, de minister-president en leden van de raad van ministers. De president wordt gekozen bij referendum voor een periode van zeven jaar.

De grondwet omschrijft de Syrisch-Arabische Republiek als een ‘democratisch-socialistische volksrepubliek’ die geleid wordt door de Baath-partij. Hoewel de

---

¹¹ Zijn broer Abdullah zou later koning van Jordanië worden.

¹² Ruwweg omvattende het gebied dat omsloten werd door het Taurus-gebergte in het tegenwoordige Turkije in het noorden, de rivier de Eufraat in het oosten, de Arabische woestijn in het zuiden en de Middellandse Zee in het westen.

¹³ De huidige grondwet dateert van 13 maart 1973.

¹⁴ ‘Baath’ (de schrijfwijze in het Arabisch wordt juist weergegeven met ‘Ba’ath’) betekent ‘reveil, wederopstanding, heropleving’ (vergelijk in het Engels ‘resurrection, awakening, revival, arousal, evocation’).

¹⁵ Vanaf 1948 tot de machtsovername in 1970 door Hafez Al-Assad vonden er in Syrië in totaal al vijftien staatsgrepen plaats.

¹⁶ Zie het algemeen ambtsbericht Syrië van 4 juni 2003.

uitvoerende macht in naam bij de raad van ministers berust onder leiding van de eerste minister, is het de president die de belangrijkste beslissingen neemt.

De volksvertegenwoordiging¹⁷ van 250 leden¹⁸ wordt gedomineerd door het Nationaal Progressief Front (NPF).¹⁹ Dit is een sinds 1972 bestaande coalitie van inmiddels tien partijen, waarbinnen de Baath-partij almachtig is.²⁰ De volksvertegenwoordiging heeft weinig tot geen invloed op het beleid. Doorgaans beperkt zij zich tot het bekrachtigen van de door de president uitgezette lijn en keurt zij het beleid van het regime zonder wezenlijk debat goed. De laatste algemene verkiezingen vonden in maart 2003 plaats; de volgende parlementaire, gemeentelijke en presidentiële verkiezingen zullen naar verwachting in 2007 plaatsvinden.

Provincies

Syrië wordt centralistisch bestuurd en is ingedeeld in 14 provincies²¹ die onder leiding staan van een gouverneur. Diens benoeming wordt op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken goedgekeurd door de regering en bekendgesteld per presidentieel besluit.²² Iedere gouverneur wordt bijgestaan door een gekozen provincieraad.²³ De provincies zijn weer onderverdeeld in districten en subdistricten.

2.2.1 Politieke partijen

In Syrië mogen naast de Baath-partij officieel geen andere politieke partijen bestaan dan de andere negen partijen die deelnemen aan het Nationaal Progressief Front (NPF). Zolang in de Syrische grondwet is vastgelegd dat de Baath-partij de leiding heeft in staat en maatschappij, is er geen vooruitzicht op vreedzame verandering van deze situatie.²⁴ De negen met de Baath-partij in het NPF samenwerkende politieke partijen hebben zich verbonden geen activiteiten te ontplooiën binnen de strijdkrachten en onder studenten. Zij zijn nauwelijks als

¹⁷ Arabisch: Majlis Al-Sha'b.

¹⁸ Van de 250 zetels in de volksvertegenwoordiging worden er thans 167 ingenomen door het NPF en 83 door niet-partij gebonden vertegenwoordigers.

¹⁹ Arabisch: Jabhah Al-Wataniyah Al-Taqaddumiyah.

²⁰ Zie paragraaf 2.2.1.

²¹ Arabisch: muhafazat, enkelvoud: muhafazah. Deze provincies zijn Al-Hasakah, Al-Ladhiqiya, Qunaytrah, Ar-Raqqah, As-Suwayda, Dar'a, Dayr Az-Zawr, Dimashq, Halal, Hamah, Hims, Idlib, Rif Dimashq en Tartus.

²² De functie van gouverneur van een provincie staat alleen open voor leden van de Baath-partij.

²³ US State Department, 'Background Note: Syria – October 2005'.

²⁴ Artikel 8 van de grondwet luidt: 'The Baath Arab Socialist Party shall be the leader party in society and the state, and shall lead a National Progressive Front that works to unite the capacities of the masses of the people to serve the interests of the Arab Nation.'

zelfstandig te beschouwen; de mogelijkheid voor deze partijen om zich in woord en/of geschrift onafhankelijk van de Baath-partij op te stellen, is beperkt. De invloed van deze kleine legale partijen op het landsbestuur is dan ook vrijwel nihil. Enkele van deze partijen hebben wel ministers in het kabinet.

Een aantal Palestijnse organisaties heeft zijn basis in Syrië.²⁵ Deze worden in Syrië gedoogd, zolang zij opereren binnen de grenzen zoals aangegeven door de autoriteiten en geen activiteiten ontplooiën die voor de openbare orde als politiek bedreigend zouden kunnen worden aangemerkt.

2.2.1.1 Legale partijen

Er zijn tien legale partijen die samen het NPF vormen. Van deze tien partijen is de Baath-partij de belangrijkste.

a. *Baath-partij*²⁶

De Arabische Baath-partij werd in 1947 in Damascus op initiatief van Michel Aflaq en Salah-Uddin Al-Bitar opgericht. In 1952 ging deze partij samen met de Arabisch-Socialistische Partij van Akram Al-Hourani. Hierdoor ontstond de Arabisch-Socialistische Baath-partij. De ideologie van de Baath-partij houdt eenwording van de Arabische wereld en een vorm van Arabisch socialisme in.²⁷ De Baath-partij is een seculier ingestelde partij die ook aan niet-moslims ruimte biedt. De Baath-partij zegt te ijveren voor de emancipatie van de vrouw. Vanwege de in artikel 8 van de grondwet vastgelegde dominante positie van de Baath-partij in staat en samenleving heeft deze partij veel invloed en beschikt derhalve over talrijke aanhangers in overheids- en volksorganisaties, zoals vakbonden en vrouwengroeperingen.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap van de Baath-partij wordt in partijgelederen gezien als een voorrecht. Slechts een beperkt deel van de bevolking kan lid van de Baath-partij worden.²⁸ Jongeren sluiten zich veelal aan om privileges met betrekking tot studie of werk te verkrijgen. Het lidmaatschap van de Baath-partij staat alleen open voor Syrische staatsburgers. De Baath-partij geeft ideologische cursussen voor het gewone lidmaatschap van de partij. Alleen volwaardige leden van de Baath-partij krijgen een echte lidmaatschapskaart. Het lidmaatschap van de Baath-partij mag en kan nooit worden opgezegd. Het is voor een lid van de Baath-partij streng

²⁵ Zie ook algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen van 31 januari 2002.

²⁶ Arabisch: Al-Hizb Al-Ba'th Al-'Arabi Al-Ishtirakiyi.

²⁷ Het devies van de Baath-partij luidt dan ook 'Eenheid, vrijheid en socialisme' (Arabisch: Wahdah, Hurriyah wa Ishtirakiyah).

²⁸ Volgens de Baath-partij zelf zou de partij 1 miljoen leden hebben; oftewel 5,5% van de Syrische bevolking zou lid zijn.

verboden lid te worden van een andere partij. Voorzover bekend kan het niet deelnemen aan vergaderingen en/of niet betalen van contributies leiden tot sociale druk van de partij (men krijgt bezoek van partijfunctionarissen). Voorzover bekend is er geen sprake van straffen.

Partij-organen

De belangrijkste organen van de Baath-partij zijn:

1. het Centraal Comité, bestaande uit zesennegentig leden, dat buiten de partijcongressen de politieke lijn van de Baath-partij bepaalt. Er maken achttien vrouwen deel uit van het Centraal Comité;
2. het Regionale Commando, een uitvoerend orgaan met 14 leden²⁹, dat onder leiding staat van president Bashar Al-Assad;
3. het Inspectie- en Controle Comité, bestaande uit vijf leden, met als taak toezicht op de uitvoering van besluiten en op de interne partijdiscipline.

Van 6 tot 9 juni 2005 vond in Damascus het tiende Regionale Baath Congres plaats. De bijeenkomst stond geheel in het teken van de voorbereidingen voor het verkiezingsjaar 2007 (verkiezingen van president, parlement en lokale besturen). Het congres koos een regionaal commando van 14 leden, waarvan negen nieuw zijn. Met eenstemmigheid werd president Al-Assad herkozen voor een nieuwe ambtstermijn als secretaris-generaal. Voorts nam het congres enkele aanbevelingen aan met betrekking tot een herziening van de wet op de noodtoestand³⁰, het uitwerken van een nieuwe wet inzake politieke partijen (zonder etnische, confessionele, religieuze of regionale grondslag)³¹ en een herziening van de kieswet, een nieuwe wet op de media³² en een nieuwe wet inzake lokale verkiezingen.³³ Ook werd een aanbeveling aangenomen om aan zo'n 225.000 Koerden die thans nog als vreemdeling worden beschouwd, de Syrische nationaliteit te verlenen.³⁴ Tot op heden is geen van de aanbevelingen vertaald in concrete maatregelen.

---

²⁹ Sinds het van 6 tot 9 juni 2005 in Damascus gehouden tiende Regionale Baath Congres.

³⁰ Daarbij werd voorgesteld de toepasselijkheid van deze wet te beperken tot schendingen van de nationale veiligheid. Onder de huidige wet kunnen mensen zonder aanklacht worden opgepakt en veroordeeld door staatsveiligheidsrechtbanken. Politieke activisten pleiten al heel lang voor afschaffing van deze wet.

³¹ Hiermee worden de Moslim Broederschap en de Koerdische partijen die thans verboden zijn, politiek buitenspel geplaatst.

³² Daarbij werd voorgesteld om de media meer vrijheid van handelen te geven. Ook zou er een hoge raad voor informatie moeten komen. Particuliere media zouden in de toekomst een essentiële rol moeten gaan spelen in het medialandschap. Ook zouden er private satellietzenders moeten worden toegelaten.

³³ 'Syria: Ba'ath congress proposes cosmetic reforms' (Oxford Analytica, 16 juni 2005).

³⁴ AFP, 14 juni 2005.

De negen kleinere partijen die samen met de Baath-partij het NPF vormen, zijn:

b. *Syrische Communistische Partij*³⁵

Deze partij is uiteengevallen³⁶ in drie delen, namelijk

- een orthodoxe richting onder leiding van Mevr. Wisal Farhah, weduwe van de voormalige leider Khaled Bakdash;
- een reformistische richting waarvan de leider Yusuf Rashid Al-Faisal in mei 2006 na 20 jaar werd vervangen door Hussein Nimr.;
- een illegale factie, die geen onderdeel uitmaakt van het NPF.³⁷

c. *Arabisch-Socialistische Unie*³⁸

Deze partij wordt geleid door Safwan Al-Qudsi.

d. *Partij van Sociaal-Democratische Unionisten*³⁹

Deze partij wordt geleid door Fadlallah Naser El-Dine.

e. *Partij van Socialistische Unionisten*⁴⁰

Deze partij wordt geleid door Fayiz Ismail.

f. *Beweging van Arabisch-Socialisten*⁴¹

Deze partij wordt geleid door Ahmad Al-Ahmad.

g. *Arabisch Democratische Unie*⁴²

Deze partij die wordt geleid door Ghassan Ahmed Osman.

h. *Nationale Conventie Partij*⁴³

Deze partij wordt geleid door Ghassan Abd Al-Aziz Osman.

i. *Syrische Sociaal Nationalistische Partij*⁴⁴

Deze partij die wordt geleid door Issam Abdallah Al-Mahayri, is per presidentieel decreet van 4 mei 2006 toegelaten tot het NPF.

---

³⁵ Arabisch: Al-Hizb Al-Shuyu'i Al-Suri.

³⁶ De splitsing binnen de Syrische Communistische Partij dateert van begin jaren zeventig. De factie onder leiding van Khaled Bakdash die in 1995 overleed, steunde de Baath-partij, terwijl het Politiek Bureau van deze partij (CP-PB) onder leiding van Riyadh Al-Turk zich tegen het regime keerde.

³⁷ Zie verder paragraaf 2.2.1.3.

³⁸ Arabisch: Al-Ittihad Al-Ishtiraki Al-'Arabi.

³⁹ Arabisch: Hizb Al-Wahdawiyyin Al-Ishtiraki Al-Dimuqrati.

⁴⁰ Arabisch: Hizb Al-Wahdawiyyin Al-Ishtirakiyyin.

⁴¹ Arabisch: Harakat Al-Ishtiraki Al-'Arabi.

⁴² Arabisch: Ittihad Al-Dimuqrati Al-'Arab.

⁴³ Arabisch: Hizb Al-Ahed Al-Watani.

⁴⁴ Arabisch: Hizb Al-Kawmi Al-Suri Al-Ijtima'i.

2.2.1.2 Gedoogde partijen

Voorzover bekend was er in Syrië één politieke partij officieel niet toegestaan waarvan niettemin (marginale) activiteiten werden gedoogd, namelijk de Assyrische Democratische Organisatie (ADO)⁴⁵. Dit is een organisatie van Assyriërs die aandacht vraagt voor de culturele identiteit van de Assyriërs in Syrië. De Assyrische gemeenschap in Syrië wordt geschat op meer dan 500.000 personen. Ongeveer 200.000 van hen zouden in Al-Hasakah en Al-Qamishli in het noordoosten van het land wonen. In Syrië genieten zij vrijheid van godsdienst. Sommige Assyriërs willen de status van minderheid verwerven om hun eigen taal, het Suryani, te propageren. Alleen Assyrische kerken in Syrië geven onderwijs in deze taal. Assyriërs in Syrië worden aangeduid als Arabische christenen; volgens de grondwet vormen zij geen erkende minderheid in het land.

Voor zover valt na te gaan zijn er behalve Palestijnse⁴⁶ en Koerdische⁴⁷ groeperingen thans officieel geen andere politieke partijen of groeperingen waarvan de autoriteiten (marginale) politieke activiteiten oogluikend toestaan.

2.2.1.3 Illegale partijen

Oppositiebewegingen zijn door de effectieve repressie van het bewind gedwongen clandestien en vaak vanuit het buitenland te opereren. Groepen verdwijnen soms van het toneel om later weer te verschijnen. Als er een tijd weinig of niets van een groep wordt gehoord, hoeft dat niet te betekenen dat deze niet meer bestaat of dat leden ervan niet meer worden vervolgd. Namen van oppositiebewegingen zijn soms uitsluitend terug te vinden in hun publicaties of verklaringen. Af en toe verschijnen er ook namen van nieuwe groeperingen als gevolg van allianties die zijn georganiseerd rond een politiek programma. Splitsingen en onenigheid binnen de groeperingen leiden tot nieuwe groepen met dezelfde of andere namen. Illegale groeperingen zijn veelal rond personen geclusterde kleine bewegingen die, althans in Syrië zelf, een schemerbestaan leiden. Veelal is het streven van dergelijke groeperingen gericht op herstel van de in de grondwet vastgelegde politieke vrijheden, c.q. beëindiging van de sinds 1963 geldende staat van beleg. Lidmaatschap van extreem-linkse groeperingen (met name diverse communistische bewegingen), van dissidente Baath-organisaties en van andere illegale groeperingen, kan langdurige detentie zonder vorm van proces tot gevolg hebben. Verspreiding of bezit van clandestiene informatie kan eveneens leiden tot langdurige gevangenisstraf. Informatie over activiteiten die onderstaande

---

⁴⁵ Arabisch: Al-Munazzama Al-Ashuriya Al-Dimuqratiya.

⁴⁶ Zie algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen van 31 januari 2002.

⁴⁷ Zie algemeen ambtsbericht Syrië van 4 juni 2003.

groeperingen thans nog ontplooiën is beperkt; het aantal leden/sympathisanten is onbekend.

a. Moslimbroederschap

Ondanks de aanwezigheid van een groot aantal kleine illegale oppositiepartijen en groeperingen in Syrië, lijkt het regime in de eerste plaats bezorgd te zijn over oppositie vanuit de hoek van de Moslimbroederschap⁴⁸. Het enkele lid zijn van de Moslimbroederschap kan op grond van decreet 49 met de dood worden bestraft. In de praktijk heeft deze beschuldiging geleid tot het opleggen van zware gevangenisstraffen. Zo werden in 2006 verschillende personen door de Staatsveiligheidsrechtbank op beschuldiging van lidmaatschap van de Moslimbroederschap veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf.⁴⁹

Op 16 oktober 2005 heeft een aantal oppositiepartijen een nieuwe brede alliantie opgericht en een verklaring over politieke hervormingen en verkiezingen uitgegeven ('Déclaration de Damas pour le changement national démocratique'). Naast een tweetal samenwerkingsverbanden van verboden Koerdische partijen heeft ook de Moslim Broederschap zich achter deze verklaring gesteld.⁵⁰

Begin februari 2006 vonden er in Brussel enkele gesprekken plaats tussen de hoogste leider van de Moslimbroederschap in Syrië, Ali Sadreddine Al-Bayanouni⁵¹, en de vroegere Syrische vice-president, Abdel Halim Khaddam.⁵²

Op 4 en 5 juni 2006 vond in Londen de oprichtingsvergadering plaats van het Front de Salut National (FSN). Daaraan werd naast Khaddam en Al-Bayanouni (de tijdens de bijeenkomst aangewezen nummers 1 en 2 van de FSN) ook deelgenomen door zo'n vijftig personen uit de oppositie in het buitenland, voornamelijk Koerden, communisten en nationalist.⁵³

b. Nationaal Democratisch Verbond (NDV)⁵⁴

Deze linkse coalitie is opgericht in 1979 en was vooral begin jaren tachtig actief. Of deze coalitie thans nog als collectief actief is valt niet met zekerheid te zeggen. De in de coalitie deelnemende partijen zijn zelf onafhankelijk van de coalitie actief. Leider van de coalitie is Hasan Abdelazim⁵⁵. De afgelopen jaren was er

⁴⁸ Voor achtergrond-informatie over de Moslimbroederschap zie het algemeen ambtsbericht Syrië van 5 april 2002.

⁴⁹ AFP/AP, 27, 28 juni en 3 juli 2006.

⁵⁰ 'Syria's opposition creeps out of the shadows as crisis grows' (Guardian, 4 november 2005); 'Syria: Islamists to benefit from regime collapse' (Oxford Analytica, 19 oktober 2005).

⁵¹ Voor een interview met Al-Bayanouni zie Reuters, 25 juni 2006.

⁵² AFP/Reuters, 8 februari 2006; Guardian, 26 januari 2006

⁵³ AFP, 4, 5 en 6 juni 2006.

⁵⁴ In het Arabisch: Al-Tajammu Al-Watani Al-Dimoqrati;
In het Frans: Rassemblement (Nationale) Démocratique;
In het Engels: National Democratic Rally.

⁵⁵ Hoewel nog niet gearresteerd is Hasan Abdelazim aangeklaagd door het militair tribunaal in Damascus wegens subversieve activiteiten. Het proces tegen hem loopt nog.

binnen deze coalitie maar ook daarbuiten steeds meer kritiek dat de coalitie niet of nauwelijks eigen initiatieven durfde te ondernemen. Van deze kritiek leek de coalitie zich te hebben bevrijd door vorig jaar het initiatief te nemen tot de Verklaring van Damascus voor een democratische (machts)wisseling in Syrië.⁵⁶

De volgende partijen maken sinds begin jaren tachtig deel van het NDV uit:

- Syrisch Democratische Volkspartij⁵⁷

Deze partij splitste zich in 1969 van de Communistische Partij (stroming van Yusuf Rashid Al-Faisal), heette tot een partijcongres in 2005 de Syrisch Communistische Partij-Politiek Bureau (CP-PB)⁵⁸ en stond onder leiding van Riyad Al-Turk. In 2005 vond een interne hervorming plaats, werd de naam gewijzigd en een nieuwe voorzitter gekozen. Deze partij staat thans onder leiding van Abdallah Hosha.

- Arabische Democratische Socialistische Baath-Partij⁵⁹;

Deze partij vertegenwoordigt de marxistisch-georiënteerde vleugel van de Baath-partij, en was in Syrië aan de macht van 1966 tot 1970. De partij wordt thans geleid door Ibrahim Makhous.

- Arabische Socialistische Democratische Unie⁶⁰;

Deze partij die voornamelijk bestaat uit aanhangers van de overleden Syrische president Jamal Atassi, wordt geleid door Hassan Abdelazim; secretaris-generaal is Youssef Sayasinah.

- Arabische Socialistische Partij⁶¹;

Deze groepering heeft ook een legale pendant in de Beweging van Arabische Socialisten⁶² en wordt geleid door Abdelghani Ayyash.

- Revolutionaire Arbeiderspartij⁶³;

Van deze partij die zich in de jaren zestig zou hebben afgesplitst van de Arabische Socialistische Partij, is voor wat betreft haar activiteiten al jaren niets meer vernomen. De partij zou thans geleid worden door Mohammad Sallam.

c. Partij van Communistische Actie (PCA)⁶⁴

Deze partij werd in 1976 opgericht en is buiten het NDV gebleven. Lidmaatschap van deze partij vormde voldoende reden om door de Syrische autoriteiten te worden opgepakt, en kon langdurige detentie door de veiligheidsdiensten tot gevolg hebben, vaak zonder vorm van proces. Met name in 1984 en in 1988 vonden er arrestaties van PCA-leden plaats. De PCA opereert geheel ondergronds en verwerpt het gebruik van geweld. De PCA staat onder leiding van Fatih Yamous.

⁵⁶ Zie hierboven in dezelfde paragraaf onder a.

⁵⁷ In het Arabisch: Hizb Al-Sha'ab Al-Suri Al-Dimoqrati.

⁵⁸ In het Arabisch: Hizb Al-Shuyu'i Al-Suri/Maktab Siyasi.

⁵⁹ In het Arabisch: Hizb Al-Baath Al-Dimoqrati Al-Ishtiraki Al-'Arabi.

⁶⁰ In het Arabisch: Hizb Al-Ittihad Al-Ishtiraki Al-Arabi Al-Dimuqrati.

⁶¹ In het Arabisch: Hizb Al-Ishtiraki Al-'Arabi.

⁶² Zie paragraaf 2.2.1.1.

⁶³ In het Arabisch: Hizb Al-'Ummal Al-Thawri Al-'Arabi.

⁶⁴ In het Arabisch: Hizb Al-'Amal Al-Shuyu'i.

Fatih Yamous werd in 1997 na 18 jaar detentie in vrijheid gesteld. Na een bezoek aan Europa, waar hij onder andere sprak op een bijeenkomst van Amnesty International in Stockholm, werd hij bij terugkomst op 1 mei 2006 gearresteerd. Hij is voorgeleid bij de strafrechtbank in Damascus. Abdul-Aziz Al Kheir, voormalig leider van deze partij, werd in november 2005 bij gelegenheid van een amnestie na 13 jaar detentie in vrijheid gesteld.⁶⁵

d. *Nationale Alliantie voor de Bevrijding van Syrië*⁶⁶

In deze organisatie, die werd opgericht in Damascus in 1982, werken Nasseristen, islamisten en onafhankelijken samen.

e. *Assyrische Democratische Partij (ADP)*⁶⁷

Deze partij wordt door de autoriteiten niet gedoogd. Zij beweegt zich geheel ondergronds.

f. *Islamitische Bevrijdingspartij (Islamic Liberation Party)*⁶⁸

Deze partij werd in 1953 in Jeruzalem opgericht door sjeikh Taqiuddin An-Nabhani Al-Falastini en heeft afdelingen over de gehele wereld. Het hoofdkwartier is vermoedelijk gevestigd in Londen. Na zijn dood werd An-Nabhani als partijleider opgevolgd door sheikh Abd-El Qadim Zaloom, een voormalige professor aan de Al-Azhar universiteit in Kairo die op 29 april 2003 overleed. De Jordaniër Ata Abu Rachteh zou thans aan het hoofd van deze partij staan. Nadat hij in 1998 uit een Jordaanse gevangenis was vrijgelaten, zou hij zich ergens buiten Jordanië schuil houden.⁶⁹ Over de identiteit van andere leidinggevendenden van de partij ontbreekt iedere informatie. In de meeste Arabische landen alsmede in enkele Aziatische landen is de partij verboden. De partij zet zich in voor invoering en strikte naleving van de shari'a wetgeving, alsmede de oprichting van een islamitische staat voor alle moslims.⁷⁰

Volgens een mededeling van de Islamitische Bevrijdingspartij zouden Syrische veiligheidstroepen in Damascus en Aleppo begin oktober 2005 zeven aanhangers van deze partij, waaronder een apotheker, een landbouwkundig ingenieur, een onderwijzer en een student in de rechten, hebben aangehouden.⁷¹ Op 18 juni 2006 is voor de Staatsveiligheidsrechtbank in Damascus een rechtszaak

⁶⁵ Syria: Domestic opposition gaining strength but still facing pressures', Irinnews, 22 maart 2006; Amnesty International, urgent action, MDE 24/034/2006 van 3 mei 2006.

⁶⁶ In het Arabisch: Al-Tajammu Al-Watani li-l-Tahrir Suria.

⁶⁷ In het Arabisch: Hizb Al-Dimuqrati Al-Ashuri.

⁶⁸ In het Arabisch: Hizb Al-Tahrir Al-Islami.

⁶⁹ AFP, 4 oktober 2005.

⁷⁰ In het Arabisch: Khalifah. Als model voor een dergelijke staat staat deze partij voor ogen het rechtvaardige khalifaat, een militaristisch-islamitische staat die bestond in de zevende en achtste eeuw onder Mohammed en zijn eerste vier opvolgers (die bekend staan als de rechtvaardige khalifen).

⁷¹ AFP, 4 oktober 2005.

tegen hen aanhangig gemaakt op beschuldiging van lidmaatschap van de Islamistische Bevrijdingspartij.

*g. Alliantie van Vrije Nationalisten*⁷²

Deze seculiere liberale partij onder leiding van Samir Nashar werd in juni 2005 opgericht. In maart 2006 werd Samir Nashar gearresteerd na deelname in het buitenland aan een bijeenkomst van de oppositie.⁷³

2.3 Politieke ontwikkelingen

In juni 2005 werd het tiende Baath-congres gehouden. Mocht er voor wat de uitkomst van dit congres nog enige hoop hebben bestaan op (politieke) hervormingen, dan bleek deze ijdel. Ofschoon in diverse Baath-organen een nieuwe, jongere garde werd benoemd, leek het congres slechts bedoeld om de positie van de president voor de (presidents- en parlements) verkiezingen in 2007 te versterken. Wel was er sprake van een initiatief wetsvoorstel voor politieke partijen, maar dat zal naar het voorkomt geen invloed hebben op de verkiezingen in 2007. Aan de positie van de Baath-partij zoals verankerd in de grondwet, is niet getornd. Op korte termijn zal er nog geen sprake zijn van enige legale oppositie.⁷⁴ Onder de huidige omstandigheden kan er nauwelijks van enige oppositie worden gesproken. Non-gouvernementele activiteiten werden nog altijd met wantrouwen bekeken. Een aantal al dan niet bekende opposanten uit de periode van de ‘Damascener lente’ was nog steeds gedetineerd. Het bewind poogde de overige dissidenten te intimideren (dreigende uitspraken president, fysieke dreigingen en dreigingen van detentie).

Op 11 februari 2006 heeft president Bashar Al-Assad een aantal wijzigingen in zijn kabinet doorgevoerd.⁷⁵ Minister Farouq Al-Shara van Buitenlandse Zaken⁷⁶ werd benoemd tot vice-president⁷⁷, een functie die vrijkwam toen Abdel-Halim

⁷² In het Arabisch: Tahaluf Al-Wataniyin Al-Ahrar.

⁷³ ‘Syria: Party leader arrested in Aleppo’, Irinnews, 26 maart 2006.

⁷⁴ Het US Department of State maakt op 17 februari 2006 bekend dat een bedrag van US\$ 5 miljoen is vrijgemaakt om ‘het werk van de hervormers in Syrië te versnellen’. Dit bedrag is afkomstig van het zogenaamde Middle East Partnership Initiative van de Amerikaanse regering uit 2002 om hervormingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika te bevorderen. Daartoe is website www.mepi.state.gov ingericht voor mensen die in aanmerking willen komen voor een gift. Naar verluidt zouden Syrische oppositiegroeperingen deze geste van de Amerikaanse regering in een gemeenschappelijk communiqué hebben afgewezen, evenals de Syrische regering zelf wegens ongeoorloofde inmenging in binnenlandse aangelegenheden van het land (AFP/Reuters, 17, 19 en 21 februari 2006).

⁷⁵ ‘Syria’s Assad reshuffles cabinet amid Western pressure’ (Reuters, 11 februari 2006).

⁷⁶ Een functie die hij al sinds 1984 bekleedde.

⁷⁷ In deze functie zal hij rechtstreeks onder leiding van de president het buitenlands en mediabeleid ten uitvoer moeten brengen.

Khaddam in juni 2005 ontslag nam en vervolgens naar Parijs uitweek.⁷⁸ De ervaren diplomaat Walid Al-Mouallem⁷⁹ werd tot minister van Buitenlandse Zaken benoemd, een functie die hij al als onderminister vervulde. De functies van premier (thans: Mohammad Naji Otri) en minister van Defensie (thans: generaal Hassan Turkmani) bleven vooralsnog ongewijzigd. Op Binnenlandse Zaken werd benoemd generaal Bassam Abdel Majid, chef van de militaire politie in Syrië. Hij volgde generaal Ghazi Kanaan op die op 12 oktober 2005 volgens een officiële lezing zelfmoord zou hebben gepleegd.⁸⁰ Mohsen Bilal, ambassadeur van Syrië in Spanje, werd benoemd tot opvolger van Mahdi Dakhallah als minister van Voorlichting. Het nieuwe kabinet blijft gedomineerd door leden van de Baath-partij die Syrië de afgelopen vier decennia heeft beheerst. Op 23 maart 2006 werd Najah Al-Attar als eerste vrouw benoemd tot (tweede) vice-president van Syrië.⁸¹

Syrië is internationaal onder vuur komen te liggen. Twee onderzoeksrapporten van de UN International Independent Investigation Commission (UNIIC) onder leiding van hoofdonderzoeker Detlev Mehlis⁸² van respectievelijk 19 oktober en 12 december 2005 aan de Secretaris-Generaal van de VN bevestigden het vermoeden van betrokkenheid van hooggeplaatste Syriërs ('there is converging evidence pointing at both Lebanese and Syrian involvement in this terrorist act') bij een moordaanslag, waarbij de Libanese ex-premier Rafik Al-Hariri met 22

⁷⁸ Daar ontketende Khaddam een politieke aardbeving door sinds eind december 2005 op te roepen tot een wisseling van regime in Syrië. Ook beschuldigde hij president Al-Assad ervan de Libanese ex-premier Rafiq Al-Hariri vlak voor diens dood herhaaldelijk te hebben bedreigd. Daarop werd hij uit de Baath-partij gezet, zijn bankrekeningen en die van zijn familieleden werden bevroren. Het parlement in Damascus riep op om Khaddam wegens hoogverraad te berechten.

⁷⁹ Van 1990 tot 2000 was Mouallem ambassadeur van Syrië in de VS. Vervolgens was hij tot januari 2005 toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Zaken, daarna werd hij onderminister van Buitenlandse Zaken. In diplomatieke kring staat hij als gematigd bekend.

⁸⁰ Zijn dood kwam precies een week voordat onderzoekers van de VN tot de conclusie zouden komen dat hoge Syrische functionarissen mogelijk betrokken zijn geweest bij de moord op de Libanese ex-premier Hariri. Hij was twee weken voor zijn dood nog ondervraagd door het VN-onderzoeksteam. De naam van generaal Kanaan was al eerder genoemd in het kader van die moordaanslag; de VS hadden sinds juli 2005 zijn banktegoeden geblokkeerd. Kanaan was twee decennia lang (1982-2002) de chef van de militaire inlichtingendienst in Libanon en uit dien hoofde een van de machtigste en meest gevreesde Syriërs in Libanon. Volgens een VN-rapport zou ook onder-minister Mouallem ex-premier Al-Hariri twee weken voor zijn dood nog hebben bedreigd. Mouallem ontkende dit echter ten stelligste.

⁸¹ Reuters, 23 maart 2006. Najah Al-Attar maakt deel uit van de oude garde binnen de Baath-partij en was meer dan twee decennia lang minister van Cultuur.

⁸² Op 11 januari 2006 werd de Belgische jurist en plaatsvervangend hoofdaanklager van het Internationaal Strafhof (ICC) in Den Haag, Serge Brammertz, door de SGVN Kofi Annan aangesteld als hoofd van de VN onderzoekscommissie naar de moordaanslag op Al-Hariri. Zijn voorganger de Duitser Detlev Mehlis wilde dit onderzoek dat door de VN Veiligheidsraad bij resolutie 1644 op 15 december 2005 met een halfjaar was verlengd, niet langer meer leiden en wilde terugkeren naar Berlijn.

andere personen op 14 februari 2005 in Beiroet om het leven kwam.⁸³ Volgens deze commissie had de moord op Al-Hariri niet kunnen plaatsvinden zonder instemming c.q. medeweten van de Syrische (en Libanese) inlichtingendiensten. Wel was meer onderzoek nodig onder meer naar de rol van Syrië bij deze aanslag. In verband hiermee hebben functionarissen van de VN onder leiding van de Belgische aanklager Serge Brammertz op 25 april 2006 gesproken met president Bashar Al-Assad en vice-president Farouq Al-Shara.

Na de aanslag op de Libanese ex-premier moest Syrië onder internationale druk en massale (Libanese) protesten zijn soldaten en inlichtingendiensten in april 2005 uit buurland Libanon terugtrekken. Desondanks bleef de Syrische invloed in het buurland nog altijd groot.⁸⁴ De gevolgen van de Syrische terugtrekking uit Libanon voor het binnenlands politieke bestel en de samenleving in Syrië zijn nog niet te overzien. Die zijn mede afhankelijk van het definitieve resultaat van het VN-onderzoek, de Syrische reactie daarop en een normalisering van de bilaterale betrekkingen tussen Syrië en Libanon. De terugkeer van veel Syrische gastarbeiders oefende druk uit op de toch al slechte Syrische arbeidsmarkt. De mede onder internationale druk uitgevoerde terugtrekking van de Syrische troepen heeft de Syrische bevolking tevens duidelijk gemaakt dat het regime kwetsbaar kan zijn en de president niet almachtig is. Ook kan Syrië nog steeds sancties verwachten als het niet tegemoet komt aan VN-resolutie 1636 van oktober 2005 waarin het land wordt gevraagd zijn medewerking te verlenen aan het VN-onderzoek naar de moord op premier Al-Hariri.

Er zijn sterke aanwijzingen dat de Syrische autoriteiten of onderdelen daarvan, de protesten tegen de spotprenten van de profeet Mohammed hebben toegestaan en gestuurd. In hoeverre de Syrische autoriteiten de hand hebben gehad in het gewelddadige karakter, in casu het in brand steken van de Deense en Noorse ambassades op 4 februari 2006, is niet duidelijk.⁸⁵

Tijdens een tweedaags bezoek van de Iraanse president Mahmoud Ahmadinejad aan Damascus (19-20 januari 2006) zochten beide landen die internationaal onder vuur liggen, steun bij elkaar. Damascus stelde dat de nucleaire intenties van Iran vreedzaam waren, terwijl Iran de pan-Arabische positie van Syrië in de Palestijnse, Iraakse en Libanese dossiers toejuichte.⁸⁶ In mei 2006 bleek dat Syrië en Iran op veiligheidsgebied samenwerken als het gaat om de aanpak van

---

⁸³ 'Report of the International Independent Investigation Commission Established pursuant to Security Council Resolution 1595(Beiroet, 19 oktober 2005); 'Syria: UN report findings damage regime' (Oxford Analytica, 24 oktober 2005); 'Syria: Regime defiant in face of outside pressures'(Oxford Analytica, 25 januari 2006); US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

⁸⁴ 'Un an après son retrait, Damas maintient sa capacité d'ingérence au Liban' (AFP, 24 april 2006); 'A year after pullout, Syria looms large in Lebanon' (Reuters, 25 april 2006).

⁸⁵ Reuters, 11 april 2006.

⁸⁶ 'Iranian president in Syria' (AP, 19 januari 2006).

Arabische Iraniërs. Zij worden door de Iraanse overheid vermoedelijk als vermeende opposanten beschouwd.⁸⁷

Overigens hoopt in de tussentijd Rusland in Syrië een permanente marinebasis te kunnen vestigen. Het land is al begonnen om de haven van Tartus uit te diepen, ook wordt een kanaal in Latakia verbreed.⁸⁸

Sinds januari 2006 hebben de Syrische autoriteiten volgens internationale mensenrechtenorganisaties en ook de Europese Unie hun acties tegen dissidenten verhevigd. Daarbij werden politieke tegenstanders, journalisten en studenten opgepakt; sommigen van hen kregen lange gevangenisstraffen opgelegd.⁸⁹

Syrië lijkt de laatste jaren een opbloei van de traditionele islam mee te maken. Moskeeën in het land zitten weer vol met jongeren. In het straatbeeld verschijnen steeds meer bebaarde mannen en vrouwen in traditionele islamitische kledij. Waarnemers menen dat de belangstelling voor de islam wordt gevoed door een gebrek aan politieke vrijheden, groeiende onvrede over de corruptie van de machthebbers, woede over de situatie in Irak, het geweld in de Palestijnse gebieden en anti-Amerikaanse gevoelens. Mensen willen terugkeren naar de veiligheid van religie en tradities⁹⁰. De overheid faciliteert overigens het werk van religieuze instanties voor de verschillende religieuze gemeenschappen in Syrië, zo lang deze zich maar afzijdig houden van politiek.

Bij presidentieel besluit van 16 juli 2005 werd de gematigde sheikh Ahmad Badreddine Hassoun tot groot mufti van Syrië (de hoogste sunnitisch-islamitische hoogwaardigheidsbekleder van het land) benoemd. Hij volgde daarmee sheikh Ahmad Kaftaro op die deze functie van 1964 tot aan zijn dood in september 2004 vervulde. Voordien was sheikh Hassoun lid van de Hoge Raad van de fatwa's en mufti van Aleppo; ook was hij afgevaardigde in het Syrische parlement.⁹¹

In de verslagperiode vond een toenemend aantal veiligheidsincidenten in het gehele land plaats waarbij als terrorist omschreven personen werden opgepakt na vuurcontact met veiligheidseenheden waarbij aan beide zijden doden en gewonden vielen.⁹² Vaak werd hen lidmaatschap van een extremistische moslim groep ten

---

⁸⁷ Zie ook paragraaf 3.2.6 van dit algemeen ambtsbericht.

⁸⁸ Rusland is op zoek naar een alternatieve vestiging voor de Zwarte Zeevloot. Die is nu nog gevestigd in de Oekraïense haven Sebastopol, maar Rusland moet die haven mogelijk verlaten als in 2017 het contract afloopt (AFP, 2 juni 2006; Spiegel Online, 22 juni 2006).

⁸⁹ AFP, 13 mei 2006; Reuters, 11 april en 2 mei 2006; Amnesty International, press release 'Syria: New crackdown on government opponents', MDE 24/031/2006 (Londen, 4 april 2006); Human Rights Watch, 'Syria: Rights activists detained in crackdown' (New York, 25 maart 2006); 'Human Rights Watch, 'Recent arrests and detentions of Syrian activists –Letter to his Excellency President Bashar Al-Asad' (New York, 10 april 2006); Human Rights Watch, 'Syria: President must stop arrests of activists' (New York, 11 april 2006).

⁹⁰ 'La rue syrienne gagnée par l'islamisme' (AFP, 30 januari 2006).

⁹¹ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria', 8 november 2005; AFP/AP, 17 juli 2005.

⁹² AFP/AP/Reuters, 8 december 2005.

laste gelegd ('Takfiri' groep, een groepering die met geweld ongelovigen of andersgelovigen wil bestrijden). Soms ging het hierbij om lidmaatschap van een tot voor kort onbekende terroristische organisatie 'Tanzim Jund Al-Sham lil-Jihad wal Tawhid' ('organisatie van soldaten van de Levant voor de heilige oorlog en getuigenis van de goddelijke eenheid') ten laste gelegd. Deze organisatie is verder in Syrië niet bekend – voorzover hij al bestaat lijkt het een binnenlandse groep met wahhabistische inslag te zijn. Het is niet duidelijk in hoeverre deze arrestaties (mede) worden ingegeven door de wens zichtbaar bezig te zijn met anti-terrorisme maatregelen in een tijd dat Syrië van meerdere zijden wordt beschuldigd zich op dit terrein niet voldoende in te zetten. Hoewel de aanwezigheid van het Al-Qa'ida-netwerk in Syrië onduidelijk is, wordt ervan uitgegaan dat dit netwerk in Syrië werkzaam is in het kader van de strijd in Irak.

Syrië zou op 2 juni 2006 naar eigen zeggen een terreuraanslag in Damascus hebben weten te voorkomen. Veiligheidstroepen zouden daarbij enkele mensen hebben gedood die het voorzien zouden hebben op verlaten gebouwen achter het terrein waarop de staatsradio en – televisie zijn gevestigd. De operatie kostte vier personen het leven. De militairen wisten vier aanvallers aan te houden.⁹³ Op verdenking van medeplichtigheid aan deze aanslag hebben veiligheidsdiensten op 9 juni 2006 in het dorp Erbein, 15 km ten oosten van Damascus, meer dan veertien vermeemde islamisten aangehouden.⁹⁴

2.4 Veiligheidssituatie

2.4.1 Veiligheidsdiensten

Het binnenlandse beleid van het regime is gericht op sociaal-economische ontwikkeling en handhaving van de politieke stabiliteit binnen de bestaande machtsstructuren. Om het land in hun greep te houden gebruiken de machthebbers een uitgebreid netwerk van veiligheidsdiensten. De in 1963 afgekondigde Wet op de Noodtoestand⁹⁵ biedt de veiligheidsdiensten een basis om buiten enige justitiële of parlementaire controle om te kunnen opereren.⁹⁶ De onderlinge verhoudingen tussen de elkaar deels overlappende en controlerende veiligheidsdiensten zijn veelal ondoorzichtig.⁹⁷ Geen van de veiligheidsdiensten heeft volledig toegang tot informatie over andere veiligheidsdiensten of over de identiteit van medewerkers van andere veiligheidsdiensten. De veiligheidsdiensten opereren onafhankelijk van

---

⁹³ AFP/Reuters, 2 en 3 juni 2006.

⁹⁴ AFP, 10 juni 2006.

⁹⁵ Voor de Engelse vertaling van de Wet op de Noodtoestand zie bijlage 1 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 5 april 2002.

⁹⁶ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

⁹⁷ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

elkaar en zijn vrijwel geheel onafhankelijk van ministers, zodat deze laatsten geen werkelijke invloed op hen kunnen uitoefenen. Wel zijn zij alle verantwoordig schuldig aan de president.

Er wordt streng opgetreden tegen alles wat wordt beschouwd als in strijd met de door de Baath-partij gecreëerde ordening van de staat. Het regime in Damascus heeft daarbij geheel Syrië onder controle.⁹⁸ Via vele tienduizenden medewerkers van veiligheidsdiensten wordt de ontwikkeling van iedere vorm van oppositie voorkomen. Personen verdacht van oppositionele activiteiten worden door veiligheidsdiensten opgepakt. Medewerkers van veiligheidsdiensten zijn alom aanwezig in het Syrische straatbeeld. Daarnaast maken deze diensten gebruik van een uitgebreid netwerk van informanten.

De belangrijkste veiligheidsdiensten zijn:

a. **Directoraat voor Politieke Veiligheid ('Political Security Directorate') (PSD)**⁹⁹

Deze dienst die sinds 2001 onder leiding staat van Mohamed Mansour is verantwoordelijk voor het opsporen van iedere vorm van georganiseerde politieke activiteit die ingaat tegen de belangen van het regime. Dit brengt met zich mee het in de gaten houden van verdachte politieke dissidenten. Ook de activiteiten van vreemdelingen in Syrië alsmede hun contacten met de plaatselijke bevolking worden nauwlettend in het oog gehouden.

b. **Directoraat voor Algemene Veiligheid ('General Security Directorate') (GSD)**¹⁰⁰

Deze dienst onder leiding van *generaal Ali Mamluk* is de belangrijkste niet-militaire veiligheidsdienst in Syrië. Het GSD bestaat uit de volgende afdelingen:

- *Afdeling voor Binnenlandse Veiligheid*¹⁰¹

Deze afdeling is verantwoordelijk voor het in de gaten houden van de Syrische bevolking in het algemeen, en overlapt daarmee de werkzaamheden van het PSD.

- *Afdeling voor Buitenlandse Veiligheid*¹⁰²

c. **Militaire Inlichtingendienst**¹⁰³

Deze dienst onder leiding van brigade-generaal Asef Shawkat heeft zijn hoofdkwartier in het ministerie van Defensie in Damascus en is formeel

---

⁹⁸ De door Israël bezette Golan-hoogvlakte niet meegerekend.

⁹⁹ In het Arabisch: Idarat Al-Amn Al-Siyasi.

¹⁰⁰ In het Arabisch: Idarat Al-Mukhabarat Al-Amn.

Deze dienst staat ook wel bekend als Amn Al-Dawla (in het Nederlands: Staatsveiligheidsdienst).

¹⁰¹ Arabisch: Idarat Al-'Amn Al-Dakhili.

¹⁰² Arabisch: Fara' Al-Khariyya.

¹⁰³ In het Arabisch: Shu'bat Al-Mukhabarat Al-'Askariyya.

verantwoordelijk voor informatie van belang voor militaire operaties. Daarnaast is deze dienst verantwoordelijk voor eventuele militaire en logistieke ondersteuning van Palestijnse, Libanese en Turkse extremistische groeperingen en politieke dissidenten van andere landen in het buitenland. Deze dienst heeft verschillende onderafdelingen, waaronder Fara' Al-Tahqiq Al-Askari¹⁰⁴ en Fara' Falastin¹⁰⁵. Deze laatste 'Palestina afdeling' houdt zich anders dan de naam suggereert, niet alleen bezig met 'Palestijnen', het is een instantie door welke veel vermeende opposanten worden vastgehouden. Naar verluidt zijn de detentieomstandigheden slecht. Ook zou er sprake zijn van martelingen.¹⁰⁶

Een organisatie die organiek niet valt onder de militaire inlichtingendienst maar wel nauw samenwerkt met deze dienst is Dabita Al-Fida'iyya¹⁰⁷ in Damascus. Het hoofd van deze afdeling zou rechtstreeks verantwoording moeten afleggen aan het hoofd van de Palestine Branch van de Militaire Inlichtingendienst. Deze bijzondere afdeling is met name belast met de controle van Syrië binnenreizende Palestijnen. Functionarissen van veiligheidsdiensten van pro-Syrische Palestijnse organisaties in Syrië kunnen van deze afdeling deel uitmaken.

d. **Luchtmachtinlichtingendienst**¹⁰⁸

In tegenstelling tot wat de naam van deze dienst zou doen vermoeden, is deze dienst niet in de allereerste plaats betrokken bij het verschaffen van inlichtingen aan de luchtmacht.. De luchtmachtinlichtingendienst staat sedert 6 mei 2006 onder leiding van majoor-generaal Abd Al-Qutsiya. In Syrië is de luchtmachtinlichtingendienst vaak betrokken geweest bij operaties tegen islamistische opposanten van het regime. Mensenrechtenorganisaties berichtten ook in 2006 over arrestaties door deze dienst van vermeende burger opposanten.

2.4.2 **Strijdkrachten**

De strijdkrachten nemen in de interne politieke constellatie van Syrië een vooraanstaande positie in. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het feit dat zij de voornaamste machtsbasis vormen voor het bewind van president Bashar Al-Assad. Net als ten tijde van zijn vader is de steun (van onderdelen) van de strijdkrachten nodig om de binnenlandse machtspositie van de president te kunnen consolideren. De positie van de president is sterk afhankelijk van de loyaliteit van de strijdkrachten. De president is opperbevelhebber van de strijdkrachten. Hassan Turkmani is minister van Defensie en tevens plaatsvervangend

---

¹⁰⁴ In het Engels: Military Interrogation Branch.

¹⁰⁵ In het Engels: Palestine Branch.

¹⁰⁶ Amnesty International, urgent action 258/05 van 28 september 2005.

¹⁰⁷ In het Engels: Commando Police.

¹⁰⁸ In het Arabisch: Idarat Al-Mukhabarat Al-Jawwiyya.

opperbevelhebber¹⁰⁹. Bevelhebber der landstrijdkrachten is Ali Habib. Gebrek aan geld heeft echter geleid tot een afname in kwaliteit van de strijdkrachten, met name sinds de ineenstorting van de voormalige Sovjet-Unie die de belangrijkste leverancier op defensiegebied voor Syrië vormde.¹¹⁰ Rusland is thans de belangrijkste leverancier van wapens- en wapensystemen.¹¹¹

Schattingen over de omvang van de strijdkrachten in actieve dienst lopen op tot ongeveer 200.000 manschappen landstrijdkrachten, 35.000 luchstrijdkrachten, 7.600 marine, en een staande reserve (tot de leeftijd van 45 jaar) van 354.000 man.¹¹²

De strijdkrachten vervullen een ondersteunende rol in de buitenlandse politiek van het regime. Hiervan getuigen onder andere de voormalige Syrische militaire presentie in het buurland Libanon en de frontpositie die de Syrische strijdkrachten innemen in de naar de mening van de Syrische regering 'permanente confrontatie' met Israël. In dit opzicht vormen de strijdkrachten een belangrijk instrument voor de buitenlandse (militaire) politiek van de president.

Afgezien van de algemene veiligheidstaak van de reguliere eenheden van land-, zee- en luchtmacht worden specifieke veiligheidstaken verricht door speciale veiligheidseenheden, voor het merendeel aangevoerd door alawieten. Te denken valt hierbij aan 'special forces' gerecrueteerd uit militaire commando's en de militaire politie en aan de Republikeinse Garde die speciaal belast is met de beveiliging van de president en zijn familie¹¹³.

2.5 Sociaal-economische situatie

In de Human Development Index van de UNDP staat Syrië voor 2005 (evenals voor 2004) op plaats 106.¹¹⁴ Het BNP per hoofd van de bevolking was in 2004 1.223 US dollar¹¹⁵ ¹¹⁶. In 2003 lag het BNP per hoofd van de bevolking op 1.233 US dollar.

¹⁰⁹ Op 12 mei 2004 is zijn voorganger Mustafa Tlass afgetreden. Deze had de functie van minister van Defensie tweëndertig jaar lang bekleed. Hij was een vertrouweling van wijlen president Hafez Al-Assad en geldt als een vertegenwoordiger van de anti-hervormingsgezinde oude garde.

¹¹⁰ Jane's Country Briefing – Syria (Londen, 7 september 2005).

¹¹¹ Ibidem.

¹¹² The Economist Intelligence Unit, 'Country Profile 2005 – Syria' (Londen, 15 juli 2005).

¹¹³ De Brigades ter Verdediging van de Revolutie (Arabisch: Sarayat Difa' Al-Thawra) was de benaming voor de Republikeinse Garde, die toendertijd onder leiding stonden van Rifaat Al-Assad (oom van de huidige president). Zij vervulden een cruciale rol bij het neerslaan van de Moslimbroederschap in 1982. De Brigades bestaan niet meer, voorzover bekend zijn zij ook niet meer actief.

¹¹⁴ Human Development Report 2005, United Nations Development Programme UNDP (7 september 2005).

¹¹⁵ The Economist Intelligence Unit, 'Country Profile 2005 – Syria' (Londen, 15 juli 2005).

De economie is op staats-socialistische leest geschoeid en wordt geplaagd door een slechte economische infrastructuur, een corrupt bureaucratisch apparaat en een verouderde regelgeving. Hierdoor wordt de ontwikkeling van de particuliere sector afgeremd. Er is sprake van een beperkte groei (minder dan 1,5% van het BNP per jaar te verwachten in 2006-2007)¹¹⁷ en in feite vanwege bevolkingsgroei een verslechtering van de economische situatie. Uitgebreide liberaliseringsmaatregelen zijn uitgebleven, ofschoon een zekere voortgang in de hervormingen niet valt te ontkennen. Er lijkt bij de heersende klasse angst te bestaan voor grootscheepse liberalisering van de economie, omdat dit de status quo, sociale stabiliteit en vooral ook de bevoorrechte economische positie van de heersende elite zou kunnen aantasten. De roep om aanpassingen van het beleid blijft luid en wordt mede ingegeven door een toenemende werkloosheid onder een sterk groeiende bevolking. Met een olie- en gasvoorraad waarvan de omvang onzeker is, met een agrarische sector die sterk afhankelijk is van voldoende regenval, en met toerisme, gastarbeid en donaties uit andere Arabische landen als sterk politiek afhankelijke inkomstenbronnen, lijkt de toekomst van de economie onzeker. De grootste uitdaging vormt met name de enorme groei van de bevolking die met een gemiddelde van 2,6 procent per jaar een van de hoogste ter wereld is, en een flinke aanslag vormt op infrastructuur en hulpbronnen.¹¹⁸ De werkloosheid in Syrië, die door Westerse diplomaten wordt geschat op twintig procent van de beroepsbevolking¹¹⁹, wordt gemaskeerd door het instandhouden van een groot leger en een omvangrijk overheidsapparaat.

Op 19 oktober 2004 hebben de Europese Unie en Syrië in Brussel de tekst voor een associatie-overeenkomst geparafeerd. De onderhandelingen over de totstandkoming van deze overeenkomst die naast politieke samenwerking ook moet leiden tot nauwere samenwerking tussen Syrië en de EU op het gebied van handel, economie, sociale ontwikkeling, cultuur en onderwijs, waren al in 1998 begonnen. In de overeengekomen tekst van de overeenkomst is een specifieke mensenrechtenclausule opgenomen op basis waarvan een intensieve mensenrechtendialoog met de Syrische autoriteiten tot stand zou moeten komen na inwerkingtreding van de overeenkomst. Na ondertekening treedt de overeenkomst pas in werking nadat alle 25 EU lidstaten, het Europees Parlement en Syrië hun goedkeuring daaraan hebben gegeven. De overeenkomst is de laatste in een reeks van samenwerkingsovereenkomsten tussen de lidstaten van de EU en de twaalf landen rond de Middellandse Zee die tezamen omstreeks 2010 een vrijhandelszone willen gaan vormen. Om politieke redenen is (de procedure die moet leiden tot de inwerkingtreding van) deze overeenkomst echter bevroren.

---

¹¹⁶ Het BNP per hoofd van de bevolking was in 2004 in Jordanië 1.954 US\$, in Egypte 1.044 US\$, Israël 17.269 US\$ en in Libanon 4.587 US\$.

¹¹⁷ The Economist Intelligence Unit, 'Country Profile 2005 – Syria' (Londen, 15 juli 2005).

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Ibidem.

3 Mensenrechten

3.1 Waarborgen

3.1.1 Grondwet

In de grondwet van maart 1973 worden garanties gegeven met betrekking tot de persoonlijke vrijheid van burgers, de onaantastbaarheid van de wet, de gelijkheid voor de wet van iedere burger, een eerlijke procesgang, de fysieke integriteit, de onschendbaarheid van de woning, briefgeheim, vrijheid van beweging en geloof, en bescherming van politieke vluchtelingen.¹²⁰

In de praktijk worden echter presidentiële decreten gehanteerd die, op basis van de sinds 1963 geldende noodtoestand, de in de grondwet aan burgers toegekende waarborgen, rechten en vrijheden buiten werking stellen.

3.1.2 Verdragen

Met betrekking tot de voornaamste internationale mensenrechtenverdragen is Syrië partij bij:

- het in New York op 7 maart 1966 tot stand gekomen Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie;
- het in New York op 19 december 1966 tot stand gekomen Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten;
- het in New York op 19 december 1966 tot stand gekomen Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten;
- het op 18 december 1979 in New York tot stand gekomen Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen; en
- het in New York op 20 november 1989 tot stand gekomen Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- het in New York op 10 december 1984 tot stand gekomen Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (toetreding geschiedde op 19 augustus 2004)¹²¹; Syrië is geen partij bij het daarbij behorende Facultatieve Protocol.

¹²⁰ Voor de Engelse vertaling van de grondwetsartikelen waarin deze garanties staan verwoord zie bijlage II van het algemeen ambtsbericht Syrië van 5 april 2002.

¹²¹ Bij toetreding legde Syrië de volgende verklaring af:
 ‘In accordance with the provisions of article 28, paragraph 1, of the Convention, the Syrian Arab Republic does not recognize the competence of the Committee against Torture provided for in article 20 thereof. The accession of the Syrian Arab Republic to this Convention shall in no way signify recognition of Israel or entail entry into any dealings with Israel in the context of the provisions of this Convention.’

3.1.3 Overige wetgeving

Het parlement komt niet zelf met initiatief-wetgeving, maar geeft slechts een oordeel over (en wijzigt soms) wetsvoorstellen afkomstig van de president. Het Wetboek van Strafrecht van 1 september 1949 bevat onder meer strafbepalingen inzake schendingen van de openbare orde en veiligheid van de staat, alsmede strafbepalingen inzake misdragingen met betrekking tot de religieuze gebruiken van andere bevolkingsgroepen.

3.1.4 Toezicht

Ondanks het feit dat Syrië partij is bij een aantal belangrijke internationale verdragen op het gebied van de bescherming van de rechten van de mens vinden er in de praktijk regelmatig schendingen van mensenrechten plaats.¹²² Het is echter moeilijk om de mensenrechtensituatie in Syrië precies in kaart te brengen. De Syrische autoriteiten reageren over het algemeen afhoudend wanneer de mensenrechtensituatie door Nederland of andere EU-partners wordt opgebracht.¹²³ Zij gebruiken dikwijls strijd tegen terrorisme als rechtvaardiging voor het plaatsvinden van mensenrechtenschendingen met name in het kader van de bestrijding van de islamistische oppositie.

Een officiële delegatie van Amnesty International bracht van 19 tot 23 januari 2006 voor het eerst sinds 1997 een bezoek aan Syrië. De AI-delegatie had gesprekken met de onder-minister van Buitenlandse Zaken, de plaatsvervangend onder-minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Sociale Zaken en Arbeid. Amnesty International heeft in de gesprekken onder meer haar zorg uitgesproken over martelingen in detentie, het gebrek aan burger- en politieke rechten, het gebrek aan rechtsbescherming van burgers en het ten uitvoer leggen van de doodstraf. De delegatie sprak met een aantal van de op 17 en 18 januari 2006 in vrijheid gestelde personen¹²⁴ en met mensenrechtenactivisten, waaronder advocaat Haytham Al-Maleh.¹²⁵ Tevens werd de delegatie toegestaan een bezoek

¹²² US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices – 2005: Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹²³ Zie ook het antwoord van de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, op schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid Koenders (PvdA) over Syrische parlementsleden die door hun eigen regering worden vastgehouden, dd. 2 november 2005.

¹²⁴ Zie paragraaf 3.2.6 van dit algemeen ambtsbericht.

¹²⁵ Op 13 maart 2006 heeft de minister van Buitenlandse Zaken tijdens een plechtigheid in Vlaardingen de Geuzenpenning 2006 uitgereikt aan Haytham Al-Maleh. Omdat deze al drie jaar een uitreisverbod heeft waren zonen van hem bij de ceremonie aanwezig. Met het toekennen van deze penning wilde de Stichting Geuzenverzet 1940-1945 de mensenrechtenactivisten in Syrië steunen en erkenning vragen voor hun strijd. Haytham Al-Maleh is advocaat en lid van het bestuur en voormalig voorzitter van de Human Rights Association in Syria (HRAS). Hij zet zich in voor onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak, is tegen de doodstraf van leden van de Moslim Broederschap en voor vrijlating van politieke

te brengen aan de Staatsveiligheidsrechtbank in Damascus waar deels in aanwezigheid van EU waarnemers gesproken werd met de president van die rechtbank.¹²⁶ In februari 2006 bracht de Regionale Vertegenwoordiger voor Arabische Landen van de High Commissioner on Human Rights (HCHR), Frej Fenniche, een bezoek aan Syrië. Hij had daarbij ontmoetingen met regeringsvertegenwoordigers en met het Syrische maatschappelijk middenveld. De Europese Unie opende op 21 februari 2006 in samenwerking met de Belgische ngo IFIAS en Syrische mensenrechtenactivisten een vormingscentrum voor vrouwen, journalisten, advocaten ter ondersteuning van het maatschappelijk middenveld en de rechten van de mens in Syrië. Het centrum maakte deel uit van in totaal zes projecten die de EU had geïdentificeerd voor Syrië in het kader van het Europees Initiatief voor democratie en mensenrechten. De projecten bestrijken onderwerpen als rechten van het kind, een centrum voor hulp aan dakloze kinderen in Al-Qamishli, rechten van gehandicapten en van Palestijnse vluchtelingen.¹²⁷ Op 4 maart 2006 werd dit centrum echter op last van de autoriteiten weer gesloten, omdat officiële toestemming niet zou zijn verleend.¹²⁸

Volgens Human Rights Watch liet de mensenrechtensituatie in Syrië in 2005 geen verbetering zien, met name door het voortdurend lastig vallen en aanhouden van mensenrechtenactivisten en vreedzame critici van het overheidsbeleid.¹²⁹ Volgens het rapport over de periode van juni 2004 tot en met mei 2005 van het Syrische Committee for Human Rights (SHRC), een in Londen gevestigde groep van Syrische dissidenten, is de mensenrechtensituatie in Syrië nauwelijks verbeterd, met name door willekeurige arrestaties, optreden van politie en veiligheidstroepen tegen mensenrechtenadvocaten en – activisten, islamitische activisten, Koerden en systematische foltering.¹³⁰ Dit sombere beeld wordt bevestigd door de Human Rights Association in Syria (HRAS)¹³¹ en het jaarlijkse Country Reports on Human Rights Practice – Syria' van het US State Department.¹³²

---

gevangenen. De Stichting Geuzenverzet 1940-1945 heeft de Geuzenpenning al twintig jaar uitgereikt aan mensen en organisaties die zich inzetten voor democratie, tegen dictaturen, discriminatie en racisme.

¹²⁶ AFP, 22 januari 2006.

¹²⁷ AFP, 20 februari 2006.

¹²⁸ AFP/Reuters, 4 maart 2006

¹²⁹ Human Rights Watch, 'World Report 2005 – Syria' (Washington, 13 januari 2006)

¹³⁰ Syrian Human Rights Committee (SHRC, 'Annual Report on Human Rights Situation in Syria 2005', (Londen, juni 2005).

¹³¹ Human Rights Association in Syria for the citizenship and human rights in Syria (HRAS), 'Second Annual Report 2004'.

¹³² 'The Government's human rights record remained poor.' (US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006)).

3.2 Naleving en schendingen

3.2.1 Vrijheid van meningsuiting

De grondwet biedt burgers het recht om zich vrijelijk in woord en geschrift te uiten¹³³. De sinds 1963 geldende noodtoestand verbiedt de verspreiding van valse informatie die ingaat tegen de beginselen van de revolutie. Op basis hiervan wordt de vrijheid van meningsuiting ernstig aan banden gelegd. De regering controleert op strikte wijze de verspreiding van informatie.¹³⁴ Zij staat geen kritiek toe – in woord noch in beeld – op de president, de familie van de president, de Baath-partij, de strijdkrachten, of op de rechtmatigheid van het regime. Hoewel in februari 2001 door de autoriteiten een einde werd gemaakt aan de een half jaar tevoren gestarte politieke dialoog onder journalisten, mensenrechtenactivisten en kritische intellectuelen doen mensenrechtenactivisten en –organisaties af en toe nog een oproep aan de autoriteiten om hervormingen (zoals vrijlating van politieke gevangenen en beëindiging van de staat van beleg) in gang te zetten. In de verslagperiode heeft zich geen verbetering voorgedaan ten aanzien van de positie van journalisten en de media.

Amnesty International vroeg aandacht voor de journalist Ali Al-Abdullah en diens zoon Muhammad die op 23 maart 2006 in de stad Qatana door de veiligheidsdienst werden gearresteerd. Zij zouden op een onbekende plaats incommunicado worden gehouden; vrees bestaat voor mishandeling/foltering. Een andere zoon Omar zou tesamen met Ali Nizar, Husam Ali Mulhim, Tarek Ghorani, Maher Ibrahim, Ayham Saqr, Alam Fakhour en Diab Sirieyeh betrokken zijn bij het opzetten van een pro-democratische jeugdbeweging en bij de publicatie van politiek getinte artikelen voor verschillende websites. Alle acht zouden thans incommunicado gedetineerd zijn.¹³⁵

Op 9 april 2006 werd Ali Karamane, taxichauffeur in Aleppo, veroordeeld tot 2½ jaar gevangenisstraf wegens belediging van de president.¹³⁶

¹³³ Artikel 38 van de Grondwet luidt: 'Every citizen shall have the right to express his opinion publicly and freely, in speech, writing and other forms of expression, and to participate in the work of control and the voicing of constructive criticism aimed to ensure the safety of the structure of the homeland and the nation, and to enhance the socialist regime. The state shall guarantee the freedom of the press and of printing and publishing, in accordance with the law.'

¹³⁴ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006); Reporters without Borders, 'Syria – Annual Report 2006' (New York, 3 mei 2006).

¹³⁵ Amnesty International, bliksem acties MDE 24/028/2006 en MDE 24/029/2006, 31 maart 2006, en MDE 24/035/2006 van 10 mei 2006.; Human Rights Watch, 'Syria: Rights Activists Detained in Crackdown' (25 maart 2006).

¹³⁶ AFP, 9 april 2006.

Begin mei 2006 werd Ali Mahmoud Bakri, een islamistische politicus uit Aleppo, op onbekende gronden veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf.¹³⁷

Op 11 mei 2006 begon voor de strafrechtbank in Damascus het proces tegen Kamal Labouani die bij terugkeer in november 2005 op de luchthaven van Damascus van een reis naar Europa en de VS (waar hij met de nationale veiligheidsadviseur van president Bush heeft gesproken) werd aangehouden. Labouani, oprichter van de Rassemblement libéral démocratique en Syrie, die vanwege zijn deelname aan de Damascener Lente al drie jaar gevangenisstraf had uitgezeten, wordt beschuldigd van contacten met de VS met het oog om agressie tegen Syrië op te wekken.¹³⁸

Op 6 juni 2006 werd de schrijver Mohammad Ghanem door een militaire rechtbank in Damascus tot zes maanden gevangenisstraf veroordeeld vanwege belediging van de president, het schaden van het aanzien van de staat en het aanzetten tot religieuze spanningen. Ghanem was op 31 maart 2006 aangehouden nadat hij op internet enkele kritische artikelen had gepubliceerd over de binnenlandse situatie in Syrië.¹³⁹

*Proces Aktham Naisse*¹⁴⁰

Tijdens een zitting van het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid in Damascus liet de openbare aanklager de aanklachten tegen Aktham Naisse vallen. Naisse was al op borgtocht vrijgelaten. Hij noch zijn advocaten waren tijdens deze zitting aanwezig omdat zij het gezag van de staatsveiligheidsrechtbank niet erkenden.¹⁴¹

Pers

De pers is ondergeschikt aan de regering en de Baath-partij. Er bestaan in Syrië geen onafhankelijke dagbladen.¹⁴² Het ministerie van Informatie houdt toezicht op alles wat van de drukpers komt¹⁴³. De Wet op de Noodtoestand biedt de regering uitgebreide bevoegdheden om te bepalen wat op het gebied van opinievorming wel of niet geoorloofd is.

Radio- en televisie

Syrische radio- en televisiestations zijn in handen van de regering of de Baath-partij.¹⁴⁴

---

¹³⁷ Reuters, 2 mei 2006.

¹³⁸ AFP, 19 juni 2006.

¹³⁹ AFP, 7 juni 2006.

¹⁴⁰ Voor achtergrond zie paragraaf 3.2.1 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 26 mei 2005.

¹⁴¹ AFP/AP/Reuters, 27 juni 2005.

¹⁴² US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁴³ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006); Reporters without Borders, 'Syria – Annual Report 2006' (3 mei 2006)..

¹⁴⁴ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

Het thans wijdverbreide bezit van schotelantennes voor televisieontvangst wordt door de autoriteiten gedoogd. Ontvangst van uitzendingen van buitenlandse televisiestations is in Syrië mogelijk. De televisiestations Al-Jazirah uit Qatar, Abu Dhabi TV en Al-Arabiya uit Dubai genieten in Syrië grote populariteit.

Internet

Het gebruik van internet is in Syrië beperkt en aan strenge voorschriften onderhevig.¹⁴⁵ Overtreding van deze voorschriften kan tot afsluiting van de vereiste telefoonaansluiting leiden. Ongestoord toegang tot internet is alleen mogelijk via internet-providers in de buurlanden. De Syrian Telecommunications Establishment (STE), de enige internet-provider van het land, biedt geen toegang tot Israëlische websites of tot websites van de Syrische oppositie, zoals het in Londen gevestigde Syrian Human Rights Committee (SHRC). Er bestaat ook controle op het elektronische berichtenverkeer.

3.2.2 Vrijheid van vereniging en van vergadering

De grondwet voorziet in het recht van vereniging¹⁴⁶, het oprichten van vakbonden wordt daaronder uitdrukkelijk begrepen. Het oprichten van onafhankelijke politieke partijen is in Syrië niet toegestaan.¹⁴⁷

Eind juni 2005 werd door de veiligheidsdiensten de Jamal Atassi salon voor democratische dialoog (het zogenaamde 'Atassi forum'), waarvan acht leden in mei 2005 al enkele dagen in hechtenis hadden doorgebracht, aangezegd haar activiteiten met onmiddellijke ingang definitief te staken. Dit forum dat eenmaal per maand bijeenkwam, was de laatst overgebleven (politieke) gespreksgroep uit de zogenaamde 'Damasceense lente', het beginjaar van het bewind van president Bashar Al-Assad.¹⁴⁸ Aanleiding voor de sluiting van het forum was de aanhouding op 16 mei 2005 van de schrijver Ali Abdallah, die tijdens een bijeenkomst van het forum inzake hervormingen in Syrië een boodschap van Ali Sadreddine Al-Bayanouni, leider van de Moslim Broederschap in Syrië, had voorgelezen.

Op 2 april 2006 werd Abdel Satar Qatan, een islamitische politicus, tot twaalf jaar gevangenisstraf veroordeeld op beschuldiging van betrokkenheid bij de verboden Moslimbroederschap. Qatan had als politiek gevangene al negentien jaar in de gevangenis gezeten.¹⁴⁹

¹⁴⁵ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006); Reporters without Borders, 'Syria – Annual Report 2006' (New York, 3 mei 2006).

¹⁴⁶ Artikel 39 van de grondwet bepaalt: 'Citizens shall have the right of assembly and peaceful demonstration within the principles of the Constitution. Exercising this right shall be regulated by law.'

¹⁴⁷ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁴⁸ AFP/AP, 1 en 2 juli 2005

¹⁴⁹ Reuters, 3 april 2006.

Vakverenigingen

Het is niet toegestaan een onafhankelijke vakbond of enige andere vereniging op te richten. Alle vakbonden moeten zijn aangesloten bij de Algemene Federatie van Vakverenigingen (GFTU)¹⁵⁰ die wordt gedomineerd door de Baath-partij. De GFTU maakt dan ook feitelijk onderdeel uit van de regeringsbureaucratie.

Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

Ingevolge een wet inzake ngo's van 1958 moeten alle ngo's geregistreerd staan bij het ministerie van Arbeid en Sociale Zaken. Veel groeperingen die betrokken zijn bij activiteiten die als politiek gevoelig worden opgevat, worden niet geregistreerd en zijn dus feitelijk illegaal. Ook komt het voor dat groeperingen zich zelf niet laten registreren omdat zij bang zijn dat hun verzoek tot registratie zal worden verworpen. Het komt dan ook voor dat sommige 'civil society' groeperingen opereren zonder wettelijk geregistreerd te staan. Zo worden enkele mensenrechtenorganisaties door de autoriteiten min of meer gedoogd (Human Rights Association in Syria (HRAS), op 2 juli 2001 door een groep intellectuelen en activisten opgericht, Committees for the Defence of Democratic Liberties and Human Rights, Syrian Human Rights Organisation, Arab Organisation for Human Rights in Syria, Cham Study Centre for Democracy and Human Rights, Damascus Study Centre for Human Rights, Syrian Human Rights Committee) en verscheidene Koerdische organisaties (er zijn twee Koerdische mensenrechtenorganisaties in Syrië)¹⁵¹ De medewerkers van deze organisaties lopen echter voortdurend het risico willekeurig te worden gearresteerd en/of te worden veroordeeld tot een gevangenisstraf van enkele jaren vanwege deelname aan een illegale organisatie. De autoriteiten zouden bezig zijn met een nieuwe wet inzake organisaties. Er zijn geen bijzonderheden bekend over een ontwerp-tekst.

Mensenrechtenactivisten

De werkzaamheden van mensenrechtenactivisten worden bemoeilijkt in Syrië.¹⁵² Zij riskeren willekeurige arrestatie en een politiek proces, intimidatie (bijvoorbeeld ondervraging door veiligheidsdiensten, niet alleen van henzelf maar soms ook van familieleden), reisverbod en hinderlijke inmenging in het dagelijks werk. Mensenrechtenadvocaten worden geconfronteerd met tegenwerking van de Orde van Advocaten, verlies van hun gewone cliënten door intimidatie, uitreisverboden of een proces. De Europese Unie heeft regelmatig haar

---

¹⁵⁰ General Federation of Trade Unions (GFTU).

¹⁵¹ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁵² US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006); zie ook het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het Tweede Kamerlid Koenders (PvdA) over mensenrechtenschendingen in Syrië van 30 juni 2006.

bezorgdheid uitgesproken over arrestaties en processen tegen mensenrechtenactivisten.

Stakingen

Met uitzondering van de agrarische sector zijn stakingen bij wet toegestaan. In de praktijk worden werknemers verhinderd aan stakingen deel te nemen. De autoriteiten treden hard op tegen iedere vorm van georganiseerde werkonderbreking.

Bijeenkomsten/demonstraties/vergaderingen

Voor het houden van openbare bijeenkomsten, demonstraties of vergaderingen is uitdrukkelijk toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken vereist. Daarbij dient een lijst van alle participanten te worden overgelegd. Personen die een bijeenkomst hebben bezocht waarvoor van de zijde van de autoriteiten geen uitdrukkelijke toestemming was verleend, lopen het risico voor ondervraging opgepakt te worden. Dit risico wordt nog groter indien de desbetreffende bijeenkomst in de ogen van de autoriteiten als politiek bedreigend wordt aangemerkt. Pogingen van mensenrechtenactivisten om (op kleine schaal) optochten te organiseren, waarvoor geen voorafgaande toestemming was verleend, werden door de autoriteiten routinematig verstoord, waarbij soms arrestaties werden verricht. Alle grote demonstraties in de verslagperiode werden georganiseerd door de regering en/of Baath-partij.¹⁵³ In de verslagperiode vonden ook bijeenkomsten plaats van mensenrechten- en/of civil society-groeperingen die niet vantevoren waren aangemeld bij de autoriteiten. Vaak probeerden de autoriteiten deze bijeenkomsten te verstoren.¹⁵⁴

3.2.3 Vrijheid van godsdienst

De grondwet voorziet in vrijheid van godsdienst¹⁵⁵. In de praktijk wordt dit recht in het algemeen door de autoriteiten gerespecteerd¹⁵⁶. Leden van religieuze minderheden worden niet louter vanwege hun religieuze achtergrond door de autoriteiten vervolgd. Religieuze minderheden bezitten in Syrië het recht om uitdrukking te geven aan hun eigen identiteit en geloofsbeleving; volgens internationale waarnemers genieten zij in Syrië meer veiligheid en tolerantie dan

¹⁵³ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ Artikel 35 van de Grondwet bepaalt: '(1) Freedom of belief shall be guaranteed. The state shall respect all religions. (2) The state shall guarantee the performance of all religious rituals provided this does not violate public order.'

¹⁵⁶ US Department of State, 'Syria – International Religious Freedom Report 2005' (Washington, 8 november 2005).

religieuze minderheden in menig ander Arabisch land.¹⁵⁷ Een en ander mag echter niet in strijd zijn met het door de autoriteiten nauwgezet gehanteerde beleid van het handhaven van een religieus evenwicht in het land. De autoriteiten zijn zeer gekant tegen welke vorm of uiting van separatisme dan ook. Verzoeken om bijzondere bescherming of om rechten voor minderheden (met name Koerden) worden door de overheid opgevat als een bedreiging van de eenheid van de staat. Vanuit een ideologie van seculier Arabisch socialisme staat het regime traditioneel tegemoetkomend en coöperatief tegenover de diverse religieuze minderheden in het land, mits hun activiteiten de doelstellingen van deze ideologie niet doorkruisen. In essentie wordt het regime gedragen door minderheden, in de eerste plaats door de alawieten, waartoe ook de president behoort. Ook christenen en islamitische minderheden (zoals ismaëlieten, druzen en sji'ieten) steunen over het algemeen de huidige politieke status-quo in het land, niet in de laatste plaats uit angst voor een eventuele vervanging van het huidige bewind door een regime van sunnitisch-fundamentalistische signatuur.

De grondwet schrijft voor dat de president van Syrië moslim dient te zijn.¹⁵⁸

Alle godsdiensten en sektes dienen officieel geregistreerd te staan bij de autoriteiten die toezicht houden op bijeenkomsten en geldinzamelingsacties.¹⁵⁹

Ook dient de inhoud en teneur van het vrijdaggebed in de moskee van tevoren met de veiligheidsdienst te zijn afgestemd. De autoriteiten beschouwen in het bijzonder de militante islam als een bedreiging voor het regime. Aanhangers worden dan ook nauwlettend in de gaten gehouden.¹⁶⁰ Niet-politieke uitingen van islamitisch-religieuze beleving als het vieren van de geboortedag van de profeet Mohammed werden niet verhinderd; ook vond de opening van een staatsschool in Aleppo waar islamitisch recht wordt onderwezen, plaats.¹⁶¹

Bekering

Het is niet toegestaan om moslims tot het christendom te bekeren. Dat wordt door de autoriteiten beschouwd als een inbreuk op religie en gezin en een vergrijp tegen de openbare orde.¹⁶² Hoewel er buitenlandse missiegroepen in het land aanwezig

¹⁵⁷ Bevestigd door onder andere kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders tijdens dienstreis in juni 2006 aan Damascus en omstreken.

¹⁵⁸ Artikel 3 van de Grondwet bepaalt: '(1) Islam is the religion of the president of the Republic.'

¹⁵⁹ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁶⁰ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

¹⁶¹ Reuters, 2 mei 2006.

¹⁶² Zo schrijft artikel 462 van het Wetboek van Strafrecht voor dat een ieder die een van de in het openbaar te belijden godsdiensten beledigt of uiting geeft aan minachting voor een van deze godsdiensten, een gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar tegemoet kan zien. Artikel 463 van het Wetboek van Strafrecht schrijft een gevangenisstraf voor van één maand tot één jaar aan een ieder die de uitoefening van een godsdienst, ceremoniën of religieuze

zijn¹⁶³, worden missie- en zendingsactiviteiten onder moslims in de praktijk ontmoedigd.¹⁶⁴ Actieve bekeringsactiviteiten passen namelijk niet in de door het regime voorgestane staatsorde en de ruimte die daarbinnen is weggelegd voor religieuze en etnische minderheden. Dergelijke activiteiten worden door de autoriteiten gezien als een bedreiging voor het religieuze evenwicht in het land. In voorkomende gevallen kan gebruik worden gemaakt van de artikelen 462 en 463 van het Wetboek van Strafrecht.¹⁶⁵

Net als in andere islamitische landen is de positie van moslims die openlijk overgaan tot een ander geloof, problematisch. De civiele wetgeving spreekt zich over de gevolgen van een dergelijke apostasie niet uit. De sociale druk vanuit de omgeving van de bekeerling om tot het islamitische geloof terug te keren, is echter groot. De veiligheidsdiensten houden zich voor zover bekend in het algemeen niet met religieuze zaken bezig.¹⁶⁶ Inmenging van veiligheidsdiensten in individuele kwesties van apostasie is niet bekend.

Christenen

Er bevinden zich in Syrië diverse christelijke groeperingen, die in totaal een minderheid van ongeveer 10 procent (1,6 miljoen)¹⁶⁷ vormen. Christenen kunnen in Syrië vrijelijk hun geloof belijden.¹⁶⁸ Een aantal christelijke feestdagen zijn nationale feestdag. Vele christelijke kerken hebben een eigen onderwijssysteem dat loopt van de kleuterschool tot en met het priesterseminarium. Ook hebben zij eigen grond in bezit. Christenen zijn relatief sterk vertegenwoordigd in de vrije beroepen en in de zakenwereld. Hun levensomstandigheden steken over het algemeen dan ook gunstig af bij die van andere categorieën van de bevolking. De christelijke gemeenschap in Syrië kan worden onderverdeeld in orthodoxe en met Rome geünieerde kerken. De vier grootste christelijke kerken zijn de Syrisch- en Grieks-orthodoxe en Syrisch- en Grieks-katholieke kerken. Ongeveer tachtig procent van de christenen behoort tot één van deze kerken. De overige twintig

---

praktijken met betrekking tot die godsdienst verstoort, of deze door daden van geweld of bedreigingen verhindert; dan wel aan een ieder die gebouwen die heilig zijn voor godsdiensten, attributen of andere voorwerpen die vereerd worden door leden van een bepaalde religie of door een gedeelte van de bevolking, verwoest, verminkt, beschadigt, ontwijdt of bezoedelt.

¹⁶³ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

¹⁶⁴ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁶⁵ zie noot 162. Er zijn echter geen voorbeelden bekend waarbij de overheid van deze twee artikelen gebruik heeft gemaakt.

¹⁶⁶ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

¹⁶⁷ Ibidem.

¹⁶⁸ Bevestigd door kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders tijdens dienstreis aan Damascus en omstreken in juni 2006.

procent is verdeeld over vele kerken, waaronder de protestante, de Armeense en de Assyrische kerken¹⁶⁹.

Hoewel in de dagelijkse praktijk gevallen van heimelijke discriminatie kunnen voorkomen in een land waarin talrijke uiteenlopende religieuze gemeenschappen nauw met elkaar moeten zien samen te leven¹⁷⁰, zijn er volgens internationale waarnemers geen bewijzen dat er van vervolging van christenen in het dagelijkse leven in Syrië sprake zou zijn. Economische onvrede en gebrek aan vooruitzichten leiden tot een vooral in het noord-oosten van Syrië onveranderlijk hoge emigratiedruk. Het is verboden om zich bijvoorbeeld als Assyrische christenen te organiseren in een politieke partij. In de praktijk tolereert de overheid politieke activiteiten van Assyrische christenen. Zo zijn de activiteiten van de ADO bij de overheid bekend¹⁷¹. Zolang deze zich beperken tot huiskamerbijeenkomsten wordt dit meestal toegestaan.

Alawieten

Alawieten¹⁷² zijn van oudsher uiterst zwijgzaam geweest over wat hun religie precies inhoudt. Deze was dan ook slechts bekend bij een kleine groep van ingewijden. Zeker is dat naast de profeet Mohammed, diens schoonzoon Ali een cruciale rol speelt voor de alawieten. Ali wordt een goddelijk karakter toegekend. Het geloof in de drie-eenheid (Ali – Mohammed – Salman¹⁷³) en bepaalde pre-islamitische en christelijke elementen maakt dat alawieten door anderen geacht worden ver af te staan van de oorspronkelijke sunnitische hoofdstroming van de islam, voorzover zij überhaupt al worden erkend als moslims en niet worden beschouwd als ketters. De alawitische religie wordt gezien als een tak van de ‘twaalver-sji’itische’ islam. Bakermat van de alawieten ligt vooral in de Nusayri-bergketen¹⁷⁴ bij de havenstad Latakia. Aanzienlijke alawitische gemeenschappen zijn te vinden in de vlakten bij de steden Homs en Hama. In totaal wonen er ongeveer 1,4 miljoen alawieten in Syrië (ongeveer 8% van de bevolking). De kleine machtsgroep waarop het regime steunt, behoort voor een belangrijk deel tot de alawieten¹⁷⁵. Ook de president is alawiet.

¹⁶⁹ Voor een overzicht van de verschillende christelijke kerken en overige christelijke stromingen zie blz. 32 tot en met 37 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 4 juni 2003.

¹⁷⁰ De daaruit voortvloeiende spanningen zouden eerder van economische aard zijn dan een religieuze ondertoon hebben (US Department of State, ‘International Religious Freedom Report 2005 – Syria (Washington, 8 november 2005).

¹⁷¹ Zie ook paragraaf 2.2.1.2 van dit algemeen ambtsbericht.

¹⁷² Ook wel ‘Nusariërs’ of ‘Alevieten’ genoemd.

¹⁷³ Volgens de overlevering is Salman de eerste niet-Arabier die tot de islam werd bekeerd.

¹⁷⁴ Arabisch: Jebel Al-Nusayriyah.

¹⁷⁵ US Department of State, ‘International Religious Freedom Report 2005 - Syria’, (Washington, 8 november 2005).

Druzen

De druzen zijn een sekte waarvan de leden vooral in Libanon, Syrië en Israël wonen. Zij zien in Jethro, schoonvader van Mozes, de belangrijkste profeet. Daarnaast vereren zij Mohammed, Mozes en Jezus. De godsdienstige doctrine van de druzen, die alleen tot in details bekend is bij een kleine groep ingewijden, is zeer complex, met tal van filosofische en astrologische elementen. Druzen geloven onder andere in reïncarnatie. Hun leer heeft zich ver van de oorspronkelijke islam verwijderd, en veel moslims beschouwen de druzen als ketter. Er wonen ongeveer 400.000 druzen in Syrië, voornamelijk aan de grens met Jordanië.¹⁷⁶ Er zijn ook aanzienlijke gemeenschappen op de Golan-hoogvlakte, in zeventien dorpen in Jebel Al-A'la tussen Aleppo en Antiochië, en in vier dorpen ten zuiden van Damascus.

Ismaëlieten

Ismaëlieten¹⁷⁷ vormen een kleine minderheid binnen de sji'itische islam. Er wonen ongeveer 200.000 ismaëlieten in Syrië, voornamelijk in Salamiya, ten oosten van de stad Hama. Er zijn kleine gemeenschappen in Masyaf en Qadmus.

Joden

Er zouden minder dan honderd joden in Syrië woonachtig zijn.¹⁷⁸ Zij mogen in het Hebreeuws hun kinderen onderwijzen. Voor hen bestaat geen dienstplicht. Wel worden zij over het algemeen uitgesloten van werk bij de overheid. Het onderhouden van contact met Israël is voor alle Syriërs streng verboden. Er worden nog twee synagoges gebruikt, in Damascus en in Aleppo. Op 27 april 1992 werd het uitreisverbod voor joden opgeheven. Wel hebben zij uitdrukkelijk toestemming van de autoriteiten nodig om te mogen (uit)reizen. Joden vormen overigens de enige minderheidsgroep in Syrië, waarvan de godsdienst in paspoort of identiteitskaart staat vermeld. Op deze documenten staat 'Musawi' ('Mozaïsch') gestempeld. Voor Syrische joden zijn paspoorten slechts voor een periode van twee jaar geldig in plaats van de gebruikelijke zes jaar.¹⁷⁹

Yezidi's

De ongeveer 50.000 yezidi's¹⁸⁰ in Syrië wonen in diverse dorpen langs de noordgrens met Turkije tot in de Afrin-streek noordelijk van de stad Aleppo.

¹⁷⁶ In Jebel Al-Duruz en in Jebel Hawran.

¹⁷⁷ Ook wel 'zevener-sji'ieten' genoemd, naar Isma'il, de oudste zoon van de zesde imam.

¹⁷⁸ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 - Syria' (Washington, 8 november 2005).

¹⁷⁹ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 - Syria' (Washington, 8 maart 2006).

¹⁸⁰ Zij worden ook wel als 'vuuraanbidders' aangeduid, of 'parsen', 'parisi's' of 'gebers' genoemd.

Het yezidi-geloof is een godsdienst waarin elementen uit de religies van het oude Mesopotamië en Assyrië, alsmede oud-Iraans dualisme, zijn versmolten met christelijke en islamitische voorstellingen. De yezidi's zijn afkomstig uit Irak.¹⁸¹ Zij kennen een jaarlijkse pelgrimage naar het noorden van Irak. Hun groepsverband heeft sterke tribale kenmerken. Zij huwen slechts binnen de eigen groep of clan. Aan het hoofd van zo'n clan staat een geestelijk leider die 'pir'¹⁸² wordt genoemd. De yezidi's kennen een lange geschiedenis van discriminatie en vervolging van de kant van de orthodoxe islam. Vaak worden zij uitgemaakt voor duivel-aanbidders. Dit gaat terug op dualistische elementen in hun geloof en hun interpretatie van het verhaal in de koran over de ongehoorzaamheid van de gevallen engel ('satan') van God. In hun geloof neemt Malak Ta'us, de engel Pauw, een belangrijke plaats in. Aangezien hun geloof in tegenstelling tot de monotheïstische religies van jodendom en christendom niet als zodanig door de islam wordt erkend, weet de seculiere overheid niet goed raad met de geloofsovertuiging van de yezidi's. Yezidi's worden in Syrië als moslims geregistreerd. Het gevolg is dat kinderen van yezidi's op school islamitisch godsdienstonderricht ontvangen. Leaders van de yezidi's vrezen dat hun gemeenschappen op die manier worden geabsorbeerd door de islam. In tegenstelling tot andere religieuze gemeenschappen in Syrië beschikken de yezidi's niet over een eigen religieuze administratie die documenten kan afgeven inzake familierechtelijke aangelegenheden als huwelijk, geboorte en echtscheiding. Syrische burgers die het yezidi-geloof aanhangen, kunnen alleen op civielrechtelijke wijze hun huwelijk laten registreren. Emigratie van yezidi's naar westerse landen¹⁸³ draagt er toe bij dat het aantal yezidi's in Syrië afneemt.

3.2.4 Bewegingsvrijheid

3.2.4.1 Binnenland

Hoewel er in Syrië veel politie op straat aanwezig is, is het binnenlands personenverkeer over het algemeen niet aan strenge controle onderhevig. Syrische burgers die binnen Syrië willen reizen, hebben daarvoor geen aparte vergunning nodig. Wel dienen Syrische staatsburgers altijd hun identiteitsbewijs¹⁸⁴ bij zich te dragen en hebben zij de verplichting desgevraagd zichzelf te kunnen legitimeren. Als er controleposten op de wegen zijn, dan staan die meestal in de buurt van militaire installaties of in zogenaamde 'restricted areas', zoals de Golan-hoogvlakte.

¹⁸¹ Voor deze religieuze minderheid zie ook 'Ulkomaalaisviraston julkaisu 1', Finse immigratiedienst (Helsinki, 5 augustus 1999), blz. 13 en 14.

¹⁸² Dat wil zeggen 'wijze, oude man'.

¹⁸³ Vooral in Duitsland bestaat een grote yezidi-gemeenschap.

¹⁸⁴ Zie ook paragraaf 3.2.4.3.

3.2.4.2 Buitenland

Om Syrië op legale wijze te kunnen verlaten dient men in het bezit te zijn van een identiteitskaart en een paspoort. Illegale uitreis alleen vormt geen grond voor een boete. Wel kan iemand een boete wegens verlies van een paspoort krijgen op grond van het Wetboek van strafrecht. Indien mocht blijken dat iemand zijn/haar paspoort heeft verkocht, dan loopt hij/zij kans op een gevangenisstraf van maximaal drie maanden. Een verzwarende omstandigheid daarbij is indien het paspoort is verkocht aan een Syrië vijandige persoon of organisatie.

Vanwege een besluit van 28 december 2003 (nr. 1706) van de minister van Binnenlandse Zaken hebben de meeste Syrische onderdanen die in het bezit zijn van een geldig paspoort voor reizen naar het buitenland geen voorafgaande toestemming van de autoriteiten meer nodig. Ook hoeven zij geen uitreisvisum meer te halen bij de afdeling Immigratie en Paspoorten van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Uitgezonderd van deze maatregel is een bepaalde categorie ambtenaren. Ingevolge kabinetscirculaire nr. 24 van 1988 hebben zij voorafgaande toestemming nodig en een uitreisvisum van het departement waar zij werkzaam zijn alvorens naar het buitenland op reis te kunnen gaan. Kinderen, minderjarigen en mindervaliden hebben toestemming van hun verzorger(s) nodig alsmede een uitreisvisum alvorens in het buitenland op reis te kunnen gaan. Vrouwen beneden de leeftijd van achttien jaar mogen het land niet verlaten zonder toestemming van hun ouders. Gehuwde vrouwen behoeven formeel de toestemming van hun echtgenoot om Syrië te mogen verlaten.

Wanneer een vrouw al eerder naar het buitenland heeft kunnen reizen, wordt aan deze regel in de praktijk vaak niet de hand gehouden. Niettemin heeft een echtgenoot altijd het recht bij de autoriteiten kenbaar te maken dat hij zijn vrouw verbiedt naar het buitenland te reizen.¹⁸⁵

Inreiscontrole

Het ministerie van Binnenlandse Zaken draagt zorg voor de controle van passagiers en bagage op de luchthaven van Damascus. Daarnaast bevinden zich op het vliegveld functionarissen van verschillende veiligheidsdiensten, die een controlerende functie hebben. Er zijn geen aanwijzingen dat een eerder gedaan asielverzoek in het buitenland of een langdurig verblijf in het buitenland alleen een reden vormen voor tussenkomst van de veiligheidsdiensten. In vergelijking met andere personen die naar Syrië terugkeren ondergaan personen afkomstig uit Syrië van wie het asielverzoek in het buitenland is afgewezen geen aparte behandeling. Mocht er echter een opsporingsverzoek zijn ingediend dan wordt de desbetreffende persoon bij aankomst op de luchthaven aangehouden. Bestaat er twijfel over de identiteit van een op de luchthaven per vliegtuig aangekomen

¹⁸⁵

US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

persoon, dan is hechtenis van enkele uren tot dagen niet uitgesloten. Tijdens de hechtenis wordt de desbetreffende persoon intensief ondervraagd, en mogelijk doorverwezen naar een veiligheidsdienst. Gebruikmaking van geweld kan in afzonderlijke gevallen bij dergelijk verhoor niet worden uitgesloten; systematische foltering wordt echter voorzover bekend niet toegepast. Op welk moment bij een intensief verhoor geweld zal worden gebruikt is niet vantevoren aan te geven. Personen afkomstig uit Syrië die vrijwillig naar dat land terugkeren maar niet over geldige reisdocumenten beschikken, moeten rekening houden met een weinig toeschietelijke opstelling van de autoriteiten bij de vaststelling van hun identiteit. Personen die met vervangende reisdocumenten afgegeven door de Syrische autoriteiten al dan niet vrijwillig terugkeren, zullen voorzover bekend bij aankomst door de Syrische autoriteiten worden staande gehouden en een instructie krijgen om zich te melden bij de Syrische immigratiedienst voor een gesprek en daarna mogelijk doorverwezen worden naar een veiligheidsdienst. De Syrische autoriteiten zijn voorzover bekend vooral geïnteresseerd in wat er met het oorspronkelijke reisdocument van betrokkene is gebeurd en in eventuele contacten met de Syrische oppositie in het buitenland en met vijandelijke buitenlandse mogendheden, in het bijzonder Israël.

Reisverbod

Zelfs indien een persoon een paspoort heeft, kunnen de autoriteiten een uitreisverbod tegen betrokkene uitvaardigen. Dit komt vooral voor bij personen die bij verstek zijn veroordeeld, bij personen waarvan beslag is gelegd op hun bezittingen, bij kinderen van wie de vader via de islamitische rechtbank een uitreisverbod heeft aangevraagd, alsmede bij ex-politieke gevangenen en sommige personen die zich kritisch hebben uitgelaten over het bewind, waaronder mensenrechtenactivisten.

Zo kreeg de Syrische schrijver Louaï Hussein op 5 juni 2006 geen toestemming van de autoriteiten om naar Libanon af te reizen en daar deel te nemen aan een televisieprogramma dat zou worden uitgezonden op de Amerikaanse satelliettelevisie.¹⁸⁶

Arrestatie bij inreis in Syrië

Personen die zich om veiligheidsredenen gedwongen zagen het land te verlaten (vooral in de jaren tachtig) hebben vanuit het buitenland contact opgenomen met de Syrische autoriteiten c.q. Syrische ambassades over hun eventuele terugkeer. Ondanks aan hen gedane verzekeringen van de autoriteiten inzake een veilige terugkeer naar Syrië werden sommigen van hen bij aankomst in Syrië aangehouden.¹⁸⁷

---

¹⁸⁶

AFP, 5 juni 2006.

¹⁸⁷

Annual Report on Human Rights Situation in Syria 2005', Syrian Human Rights Committee (SHRC), Londen, juni 2005.

Zo werd Omar Darouiche op 4 december 2005 door het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid tot twaalf jaar gevangenisstraf veroordeeld na eerst ter dood te zijn veroordeeld vanwege betrokkenheid bij de verboden Moslimbroederschap. Na een vrijwillige ballingschap in Irak was Darouiche in 2003 naar Syrië teruggekeerd.¹⁸⁸

Ammar Qorabi, woordvoerder van de Arabische Organisatie voor de Rechten van de Mens in Syrië (OADH), werd bij terugkomst van een bezoek aan Frankrijk en de VS op de luchthaven van Damascus op 12 maart 2006 gearresteerd en drie dagen lang vastgehouden. Daarbij zouden de veiligheidsdiensten een onderzoek hebben ingesteld naar zijn eventuele deelname aan bijeenkomsten van de Syrische oppositie in Parijs en Washington. Zijn dossier zou ter verdere behandeling in handen zijn gesteld van het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid.¹⁸⁹

Volgens het Comité voor Koerdische Mensenrechten (Lajnat Huquuq Al-Insaan Al-Kurdi) zou op 16 februari 2006 de Koerd Fahim Sheiku op het vliegveld van Damascus door veiligheidsdiensten zijn aangehouden na zijn verwijdering uit Duitsland. Fahim Sheiku zou sinds augustus 2000 in Duitsland hebben verbleven waar hij zou werken om zijn in de Syrische stad Al-Hasakah achtergebleven familie financieel te kunnen ondersteunen.¹⁹⁰

Na een buitenlandse reis werd begin mei 2006 Fateh Jamous, leider van de verboden Partij van Communistische Actie (PCA), bij terugkeer in Damascus aangehouden. Onder de vorige Syrische president Hafez Al-Assad bracht Jamous al achttien jaar door in gevangenschap.¹⁹¹

Op 30 januari 2006 is de familie Abdul Ahad van wie de asielaanvraag was afgewezen, onder begeleiding van de Koninklijke Marechaussee per vliegtuig vanuit Nederland naar Syrië vertrokken (aankomst in Damascus na middernacht i.c. 31 januari 2006). De laissez-passers voor hun terugkeer waren afgegeven door de Syrische ambassade in Brussel. In de daarop volgende dagen verschenen er berichten in de Nederlandse media dat twee leden van het gezin in detentie zouden verkeren. Nadien beweerde de pers dat de vader zes weken zou hebben vastgezeten. Intensief onderzoek heeft dit echter niet kunnen bevestigen. Er zijn geen andere gevallen bekend waarbij uit Nederland teruggekeerde uitgediende asielzoekers bij terugkeer in Syrië in de problemen zouden zijn gekomen.

Illegale grensoverschrijding

Het illegaal overschrijden van de Syrische landgrenzen komt regelmatig voor. De grenzen met Turkije, Jordanië en Libanon zijn in hoge mate poreus¹⁹². Er bestaan diverse sluipwegen. De plaatselijke bevolking bezoekt familie aan de andere kant van de grens zonder gebruik te maken van paspoorten. In geval van illegale

---

¹⁸⁸ AFP, 4 december 2005.

¹⁸⁹ AFP, 12 en 15 maart 2006.

¹⁹⁰ Syrian Human Rights Information Link (SHRIL) – update news – 16/28 februari 2006.

¹⁹¹ Reuters, 2 mei 2006.

¹⁹² Zo loopt de grens met Turkije voor het grootste gedeelte evenwijdig aan de spoorlijn die de steden Aleppo en Al-Qamishli met elkaar verbindt.

grensoverschrijding kan men voor ondervraging worden aangehouden en een boete opgelegd krijgen.

Personenverkeer Syrië <=> Irak

Voor zover bekend is er momenteel geen grensovergang naar Noord-Irak open. De officieuze overgang bij Fish Ghabour, een veerpontje over de rivier de Tigris, is niet meer in gebruik. Syrië kent drie officiële grensovergangen naar Centraal-Irak. De overgang bij Abou Kamal is langer door de Iraakse autoriteiten en de coalitietroepen gesloten in verband met de veiligheidssituatie in de Iraakse provincie Al-Anbar. De overgangen bij Yarubiye en Al-Tenf zijn momenteel open.

De Syrische overheid heeft de afgelopen jaren onder de noemer van de pan-Arabische Baath-ideologie een 'open deur'- beleid gevoerd voor personen uit andere Arabische landen, waaronder Irakezen. Arabieren konden zonder visa Syrië inreizen en daar drie maanden verblijven. Daarna kunnen zij bij de Syrische immigratiedienst een verlenging van drie maanden krijgen. Vervolgens dienen zij hun verblijf in Syrië te regulariseren op grond van de daartoe strekkende Syrische regelgeving. Veel Irakezen kunnen dit echter niet bij gebrek aan (vast) werk of om andere redenen. Zij dienen in dat geval Syrië te verlaten. Zij kunnen dan opnieuw Syrië in reizen en toestemming krijgen om de volgende periode van twee keer drie maanden te blijven. Lang niet iedereen doet dit. Velen verblijven illegaal in Syrië, in een aantal gevallen ook omdat men vreest voor vervolging bij een eventuele terugkeer naar Irak. Syrische grensposten controleren bij personen in de leeftijdscategorie 25-40 jaar momenteel strikter op het hebben van een verblijfsadres in Syrië. Voor Iraakse onderdanen is inmiddels een visumplicht ingesteld. Ook de inreis van alleenstaande vrouwen in deze leeftijdscategorie wordt meer in de gaten gehouden, met het oog op slachtoffers van mensenhandel die in de prostitutie dreigen te belanden.

3.2.4.3 Documenten

*Identiteitsnummer*¹⁹³

Hieronder wordt nader ingegaan op de praktijk rond het identiteitsnummer waaronder Syriërs geregistreerd staan.

Toekenning identiteitsnummer

Bij geboorte krijgt iedere burger een uniek identiteitsnummer¹⁹⁴. Dit identiteitsnummer¹⁹⁵ komt altijd voor in officiële documenten zoals identiteitskaart, geboorteakte, huwelijksakte, scheidingsakte en paspoort.

¹⁹³

In verband met het opnemen van onderstaande tekst inzake het identiteitsnummer in dit algemeen ambtsbericht is het separate algemene ambtsbericht Syrië/identiteitsnummer van 21 december 2001 vervallen.

Vanaf de dag dat een burger de leeftijd van vijftien jaar¹⁹⁶ bereikt, dient hij of zij zo spoedig mogelijk een identiteitskaart aan te vragen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Vanaf die dag is men formeel gezien immers verplicht in het bezit te zijn van een dergelijke kaart. Zolang deze kaart nog niet is aangevraagd of nog niet gereed is, kan men nog enkele maanden na het bereiken van de vijftienjarige leeftijd bij een eventuele aanhouding door de veiligheidsdiensten naar de ouders verwijzen, bij wie men nog in het familieboekje geregistreerd staat.

Opbouw identiteitsnummer

In Syrië wordt het identiteitsnummer gevormd door de Arabische letter 'kh' van het Arabische woord 'khana', gevolgd door drie of vier cijfers en een plaatsnaam. Soms wordt daarbij ook het stadsdeel c.q. wijk genoemd als de desbetreffende persoon uit een grotere plaats of stad komt. Hoewel niet uitgesloten is het ongebruikelijk dat een Syrisch identiteitsnummer bestaat uit de letter 'kh', twee cijfers en een plaatsnaam.

Het is zeer onwaarschijnlijk dat iemand zijn of haar identiteitsnummer niet uit het hoofd zou kennen. Familieleden in Syrië kunnen in de praktijk het identiteitsnummer van verwanten in Syrië achterhalen.

Wijziging identiteitsnummer

Het identiteitsnummer kan alleen gewijzigd worden als de persoon in kwestie zelf zijn/haar registratie wil veranderen. Zo zou iemand bij verandering van woonplaats de naam van de nieuwe woonplaats in zijn of haar identiteitsnummer kunnen laten aanpassen. Deze wijziging moet echter via de rechtbank lopen om er zeker van te zijn dat een eventueel strafblad bij het dossier van deze persoon blijft. In de praktijk komt het echter weinig voor dat iemand bij een verhuizing wijzigingen laat aanbrengen in zijn of haar identiteitsnummer. Ook is het verplicht dat een vrouw na de huwelijksvoltrekking zich onder het identiteitsnummer van haar echtgenoot laat registreren. Haar nieuwe identiteitsnummer is dan identiek aan het identiteitsnummer van haar echtgenoot. In de praktijk laat niet iedere vrouw dat (onmiddellijk) doen. Hierdoor komt het dus voor dat vrouwen na de huwelijksvoltrekking hun eigen identiteitsnummer hebben.

---

¹⁹⁴ Hierbij dient te worden aangetekend dat vrouwen de mogelijkheid hebben na de huwelijksvoltrekking zich onder het identiteitsnummer van de echtgenoot te laten registreren. Het door de gehuwde man en vrouw gedeelde nummer is daarmee niet meer uniek voor één persoon.

¹⁹⁵ In het Arabisch: Raqm Al-Khana; in de Nederlandse vertaling: nummer uit het register. In het dagelijks gebruik wordt internationaal meestal de term identiteitsnummer aangehouden.

¹⁹⁶ Vóór het bereiken van de vijftienjarige leeftijd staat men ingeschreven in het familieboekje dat doorgaans door de vader als hoofd van het gezin wordt beheerd.

Identiteitskaart

De aanvraag voor een identiteitskaart bij het bevolkingsregister dat onder het ministerie van Binnenlandse Zaken valt, dient persoonlijk te geschieden en kan niet via de post of via een familielid plaatsvinden. Bij de aanvraag moet het familieboekje worden getoond en dient een aantal pasfoto's te worden ingeleverd. Ook moet een aantal formulieren worden ingevuld. De identiteitskaart heeft een onbeperkte geldigheidsduur. Hierdoor lopen veel Syriërs rond met een identiteitskaart met daarin een (pas)foto waar zij niet of nauwelijks meer op lijken. Bij verlies van een identiteitskaart moet een politierapport worden opgemaakt. Dit rapport moet worden overhandigd aan het bevolkingsregister. De veiligheidsdiensten zullen vervolgens nagaan hoe het verlies van de identiteitskaart heeft plaatsgevonden. Dit onderzoek kan drie tot vijf maanden in beslag nemen. Pas als de goedkeuring van de veiligheidsdiensten is ontvangen, kan betrokkene een nieuwe identiteitskaart in ontvangst nemen. De boete voor het verlies van een identiteitskaart bedraagt 60 Syrische pond¹⁹⁷. Iedere volwassene Syriër is verplicht om zijn identiteitskaart bij zich te hebben. Het niet bij zich dragen van een identiteitskaart wordt over het algemeen niet bestraft. Het niet bij zich hebben van een identiteitskaart kan evenwel bij aanhouding leiden tot nader onderzoek naar de identiteit van betrokkene. In de praktijk komt het vrijwel niet voor dat iemand niet in het bezit is van een identiteitskaart. Zonder identiteitskaart is een Syriër niet in staat om bijvoorbeeld een paspoort aan te vragen en naar het buitenland te reizen, te studeren of een examen af te leggen. Iedere burger dient in het bezit te zijn van een identiteitskaart, ook wanneer men beschikt over een geldig nationaal paspoort. Er bestaan straffen voor degene die geen identiteitskaart heeft. De strafmaat bedraagt een gevangenisstraf van drie maanden of een geldboete van 500 Syrische ponden¹⁹⁸.

In 2003 is men in Syrië begonnen een nieuwe identiteitskaart in te voeren. De invoering van het nieuwe identiteitsdocument is nog niet geheel afgesloten. Hoewel iedere Syriër eind 2005 al de nieuwe identiteitskaart in zijn/haar bezit had moeten hebben, lijkt dit nog niet geheel gerealiseerd. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft als 'dead-line' 30 juni 2006 aangegeven. Na deze datum zal de oude identiteitskaart niet meer worden geaccepteerd. Naast het khani-nummer, een familiegebonden nummer en een kaartnummer, is op de nieuwe kaart ook een landelijk, persoonsgebonden registratienummer opgenomen. Dit bestaat uit elf cijfers.

Paspoort

Teneinde een paspoort te verkrijgen dient men zich te wenden tot de Dienst Immigratie en Paspoorten van het ministerie van Binnenlandse Zaken, die afdelingen in het gehele land heeft. Een paspoort wordt afgegeven voor de

197

Ruim US\$ 1.

198

Ruim US\$ 10.

geldigheidsduur van zes jaar¹⁹⁹. Bij de aanvraag voor een paspoort wordt door de autoriteiten een antecedentenonderzoek ingesteld, waarbij wordt nagegaan of de aanvrager nog verplichtingen heeft ten aanzien van militaire dienst, dan wel behoort tot de categorie van personen die het land niet mogen verlaten. In het algemeen kan het paspoort al de volgende dag worden afgehaald. Paspoorten kunnen net als identiteitskaarten alleen door de persoon in kwestie worden afgehaald. Wel kan familieleden of vrienden worden gevraagd om afschriften of kopieën bij de desbetreffende instanties te laten afhalen.

Het is voor jonge mannen die de achttienjarige leeftijd hebben bereikt en die hun militaire dienstplicht nog moeten vervullen, vrijwel onmogelijk om een uitreisvisum te verkrijgen. In geval van studie in het buitenland kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Wel kan een dienstplichtige een paspoort krijgen met een geldigheidsduur van maximaal drie maanden.

Als een Syriër een paspoort bezit vormt dat geen indicatie dat hij niet strafrechtelijk of anderszins door de autoriteiten wordt vervolgd. Het is denkbaar dat hij/zij een paspoort kan hebben gekregen op het moment dat er (nog) geen juridische zaak tegen hem/haar liep, of dat die nog niet was afgerond.

Het is niet waarschijnlijk dat een persoon na veroordeling voor een politiek delict alsnog een paspoort heeft gekregen. Ex-politieke gevangenen krijgen over het algemeen geen paspoort van de autoriteiten.²⁰⁰ De datum van afgifte van een paspoort zou wel een aanwijzing kunnen zijn of de houder van dat paspoort recentelijk nog problemen heeft gehad met de autoriteiten.²⁰¹

Proces-verbaal

In Syrië heeft iedereen over wie een proces-verbaal is opgemaakt, recht op een afschrift van dit proces-verbaal. Om dit afschrift moet wel uitdrukkelijk worden gevraagd, waarna een kopie op het politiebureau kan worden afgehaald.

Rijbewijs

Rijbewijzen worden uitgegeven door het Departement van Verkeerspolitie van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Mukhtar en afgifte van documenten

De mukhtar is een dorpshoofd met een behoorlijk aanzien. Alleen mannen komen in aanmerking voor deze functie. De functie is niet erfelijk, ook is het geen officiële overheidsfunctie. De mukhtar heeft geen officiële relatie met de

¹⁹⁹ Aan joden worden paspoorten voor een periode van twee jaar verstrekt; zie ook paragraaf 3.2.3.

²⁰⁰ Bekend is wel dat Fateh Jamous, een ex-politieke gevangene die in 1997 op vrije voeten kwam, een paspoort van de Syrische autoriteiten had gekregen.

²⁰¹ Indien iemand bijvoorbeeld een week geleden een paspoort heeft gekregen, zou zulks als bewijs kunnen worden geïnterpreteerd dat betrokkene tot op dat moment niet door de autoriteiten werd gezocht.

burgemeester²⁰². De mukhtar heeft wel eigen stempels en formulieren die hij van het ministerie van Binnenlandse Zaken ontvangt. Hij krijgt geen officieel salaris, maar kan wel tarieven vragen voor zijn dienstverlening. Personen die documenten van de mukhtar willen hebben, betalen hiervoor. Elk dorp of grotere stadswijk heeft een mukhtar. De lokale Baath-partij nomineert hun kandidaat voor deze functie, in belangrijkere wijken in Damascus schijnt zelfs de president betrokken te worden bij de nominatie. De mukhtar moet bekend zijn met de inwoners van zijn wijk of dorp. De mukhtar stelt belangrijke documenten zoals geboorteaktes, overlijdensaktes en soms ook trouwaktes, op. Deze documenten kunnen dan door de houders worden gebruikt voor registratie in het bevolkingsregister. Pas als deze documenten door het ministerie van Binnenlandse Zaken zijn gelegaliseerd en in het bevolkingsregister zijn geregistreerd, krijgen zij een legale status en kunnen personen rechten ontleen aan de registratie. De mukhtar kan ook documenten²⁰³ afgeven aan uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, niet geregistreerd staan en geen identiteitsdocumenten hebben (de zogenaamde ‘maktoum-eeen’²⁰⁴). In feite gaat het hierbij om documenten die vergelijkbaar zijn met een ‘attesta de vita’. Maktoum-eeen hebben geen enkele juridische status in Syrië. In verband hiermee hechten de Syrische autoriteiten geen juridische waarde aan dergelijke documenten. Uit de praktijk blijkt overigens dat er de laatste jaren veel met dergelijke documenten wordt gefraudeerd.

3.2.5 Rechtsgang

De grondwet spreekt van een onafhankelijke rechterlijke macht.^{205 206} Berechting van delicten die geen binnenlandspolitieke of veiligheidsdimensie hebben, geschiedt in het algemeen volgens de regels van de procesgang zoals die is neergelegd in de wet. De verdediging kan bij gewone burgerlijke of strafrechtprocessen verzoeken om vrijlating op borgtocht.²⁰⁷ Dit geldt evenwel niet voor degenen die beschuldigd worden van vergrijpen tegen de nationale veiligheid. Het rechtssysteem is gebaseerd op het Franse rechtssysteem.

²⁰² In het Arabisch: Rais Al-Baladiya.

²⁰³ In het Arabisch: ‘Shahadat Al-Ta’rif, d.w.z. bewijs van inschrijving bij de mukhtar.

²⁰⁴ Zie ook paragraaf 3.3.6.

²⁰⁵ Artikel 131 van de grondwet luidt: ‘The judicial power is independent. The president of the Republic, assisted by the Supreme Judicial Council, shall guarantee this independence.’. Artikel 133 van de grondwet luidt: ‘(1) Judges are independent. They are subject to no authority other than that of the law in the discharge of their functions. (2) The honor, conscience and impartiality of judges shall be a guarantee of the rights and freedoms of individuals.’

²⁰⁶ Zie ook US Department of State, ‘Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria’ (Washington, 8 maart 2006).

²⁰⁷ Zo werd Aktham Naisse, een internationaal bekend mensenrechtenactivist, op borgtocht in vrijheid gesteld (hij kon zelfs Syrië uitreizen), terwijl de rechtzaak tegen hem door de staat aangespannen nog liep voor de Staatsveiligheidsrechtbank.

Opbouw rechtssysteem

Bovenaan het rechtssysteem staat het *Hoge Constitutionele Hof*, dat onder meer is belast met het toetsen van wetgeving aan de grondwet. Het Hof is samengesteld uit een ‘chief justice’ en vier rechters. Zij worden per decreet benoemd door de president voor een periode van vier jaar. Na deze periode zijn zij opnieuw benoembaar. Een *Hof van Cassatie*, bestaande uit een president, zeven vice-presidenten en 31 raadsheren, buigt zich op verzoek van de verdediging of de openbare aanklager over uitspraken gedaan in burgerlijke of strafrechtzaken door Hoven van Appèl. Er zijn 54 *Hoven van Appèl*, die ieder een eigen geografische jurisdictie bezitten ten aanzien van een deel van een provincie. Ieder Hof van Appèl is weer verdeeld in burgerlijke en strafrechtskamers, en buigt zich in beroep over uitspraken gedaan door Hoven van Eerste Aanleg en Vredesrechtbanken. Ieder Hof van Appèl bestaat uit een president, een aantal vice-presidenten²⁰⁸ en raadsheren. Iedere provincie kent een of meerdere *Hoven van Eerste Aanleg*, die elk weer zijn verdeeld in verschillende kamers voor burgerlijke en strafrechtzaken. Elke kamer bestaat uit een rechter. Er zijn in totaal 72 Hoven van Eerste Aanleg. In de hoofdstad van elke provincie en in elk district bevinden zich een of meerdere *Vredesrechtbanken* die jurisdictie bezitten over gewone burgerlijke en strafrechtzaken. Er zijn in totaal 227 Vredesrechtbanken.

Personal status courts

Voor de verschillende bevolkingsgroepen bestaan er in Syrië zogenaamde ‘*personal status courts*’. Dit zijn religieuze rechtbanken die zich bezighouden met personen- en familierechtelijke aangelegenheden als huwelijk en echtscheiding. Voor moslims bestaat zo’n rechtbank uit één rechter²⁰⁹. Ook druzen hebben een soortgelijke rechter²¹⁰. Voor niet-moslims zijn er rechtbanken voor rooms-katholieken, voor aanhangers van christelijk orthodoxe religies, voor protestanten en voor joden. Christenen vallen voor wat betreft echtscheidingen onder het canonieke recht. Christelijke kerken in Syrië staan echtscheiding niet of nauwelijks toe. Voor het overige valt het familierecht onder het burgerlijke recht. Het burgerlijk familierecht is in Syrië evenwel in hoge mate ontleend aan de shari’a.

Militaire rechtbanken

Er zijn in Syrië militaire rechtbanken die speciaal belast zijn met strafrechtelijke aangelegenheden tegen militairen. In sommige gevallen kunnen ook burgers door deze rechtbanken worden berecht. Dit laatste is het geval wanneer er sprake is van een conflict tussen burgers en het leger. Ook in gevallen van overtredingen begaan door een groep, waarvan één of meerdere militairen deel uitmaken, wordt de groep als geheel door een militaire rechtbank berecht. Onder de noodwet kunnen – ook

---

²⁰⁸ ‘Presidents of Chambers’.

²⁰⁹ Arabisch: qadi shari’a.

²¹⁰ Arabisch: qadi mazhabi.

als er geen militairen bij betrokken zijn - burgers ook worden berecht door militaire rechtbanken op beschuldiging van verstoring van de openbare orde, het in het leven roepen van een onwettige organisatie of belediging van de organen van de staat en de president.

Voor de categorie van militairen van lagere rang bestaan er in iedere provincie rechtbanken, die gevormd worden door elk één rechter. Voor de categorie van militairen met een officiersrang bestaan er rechtbanken in Damascus en in Aleppo, die elk uit drie rechters bestaan.

Tegen uitspraken van de militaire rechtbanken kan bij het Hof van Cassatie in beroep worden gegaan.

Buitengewone veiligheidsrechtbanken

Op 15 februari 2004 heeft de regering per wetgevend decreet nr.16 de gerechtshoven voor economische veiligheid²¹¹ opgeheven. Economische misdrijven worden nu behandeld door reguliere rechtbanken.²¹² Als gevolg hiervan kent Syrië thans nog maar één buitengewone veiligheidsrechtbank, namelijk het *Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid*²¹³. Dit Hof waarnaar veel van de recente mensenrechtzaken werden verwezen, opereert op grond van decreten die onder de geldende staat van beleg zijn uitgevaardigd.^{214 215} De werkwijze van dit hof is onderzoekend en bondig; elementaire juridische beginselen als niet schuldig tenzij het tegendeel kan worden bewezen, het recht om bewijsmateriaal aan te leveren of het recht op hoger beroep, worden nauwelijks door dit hof gerespecteerd. Het recht op juridische bijstand in processen voor deze speciale rechtbank is zeer beperkt. Advocaten krijgen doorgaans voorafgaande aan de zitting geen toegang tot hun klanten. Er bestaan geen betrouwbare gegevens over het aantal personen dat in de verslagperiode door deze buitengewone veiligheidsrechtbank is berecht, de aanleiding voor hun berechting alsmede de hoogte van de strafmaat. Vermoedelijk gaat het hierbij om enkele honderden zaken per jaar.²¹⁶

---

²¹¹ Economic Security Court (ESC).

²¹² US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2004 – Syria' (Washington, 28 februari 2005).

²¹³ Supreme State Security Court (SSSC).

²¹⁴ Voor verdere achtergrond over deze rechtbank zie paragraaf 3.2.5. van het algemeen ambtsbericht Syrië van 17 mei 2004.

²¹⁵ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

²¹⁶ Ibidem.

3.2.6 Arrestaties en detenties

De Wet op de Noodtoestand verstrekt de autoriteiten onbeperkte bevoegdheden om aanhoudingen te doen verrichten²¹⁷. De bepalingen van de strafwet die er op zijn gericht om willekeurige aanhouding en detentie tegen te gaan, worden door deze wet buiten werking gesteld. Veiligheidsdiensten die iemand aangehouden willen hebben, melden dit aan het ministerie van Binnenlandse Zaken. Dit ministerie voert een en ander in in een centraal computerbestand, dat door de verschillende opsporings- en grensbewakingsdiensten kan worden geraadpleegd. Voorzover bekend bestaat er slechts één landelijke signaleringslijst. Het is niet uit te sluiten dat door administratieve traagheid en/of slordigheden iemands naam (nog) niet op de opsporingslijst staat, terwijl een instantie wel om diens opsporing heeft verzocht. Het omgekeerde komt voor: iemand wordt niet meer gezocht maar diens naam staat nog op de opsporingslijst. Beschuldigingen als laster tegen de staat of de president (met name te gebruiken tegen mensenrechtenactivisten), in het leven roepen van een illegale organisatie (politieke tegenstanders, mensenrechtenactivisten, personen die beantwoorden aan een islamitisch-fundamentalistisch profiel) of separatistische activiteiten (met name Koerden) worden vaak gebruikt ter legitimering van aanhouding, detentie en veroordeling van personen in Syrië onder de staat van beleg. Willekeurige aanhouding en detentie komen in Syrië voor.²¹⁸ Verdachten worden daarbij voor onbepaalde tijd incommunicado zonder enige vorm van proces vastgehouden. Voorafgaande aan of tijdens de ondervraging van arrestanten die om politieke redenen zijn gearresteerd, is juridische ondersteuning niet toegestaan. Vaak verschaffen de politie instanties nauwelijks of geen informatie aan familieleden over het welzijn van arrestanten, de lokatie van hun detentie of de reden waarom een persoon eventueel gedetineerd zou zijn. Er bestaat geen juridische schadeloosstelling tegen onwettige aanhouding en detentie.

Naast reguliere gevangenen waar ook politieke gevangenen worden vastgehouden zoals de Seydnaya- en de Adra-gevangenen, zijn er detentiecentra van de verschillende veiligheidsdiensten. Gevangenen in speciale detentieoordelen van veiligheidsdiensten hebben geen recht op bezoek van familieleden of van een advocaat. De omstandigheden in gevangenen zijn over het algemeen slecht. Internationale organisaties (zoals het Internationale Rode Kruis) hebben geen toegang tot gevangenen of tot detentieoordelen van veiligheidsdiensten. Familiebezoek in gevangenen is beperkt en vaak alleen mogelijk door het

²¹⁷ Zo staat artikel 4(a) van Legislative Decree 51 van 22 december 1962 toe: 'The placing of restrictions on freedom of individuals with respect to meetings, residence, travel and passage in specific places or at particular times. Preventive arrest of anyone suspected of endangering public security and order. Authorization to investigate persons and places. Delegation of any person to perform any of these tasks.'

²¹⁸ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 - Syria' (Washington, 8 maart 2006).

omkopen van bewakers. Het is gangbaar dat gedetineerden bij goed gedrag na het uitzitten van twee derde deel van hun straf vervroegd worden vrijgelaten.

Politieke gevangenen

Het aantal politieke gevangenen is niet bekend. Waarschijnlijk gaat het om enkele honderden²¹⁹ en mogelijk zelfs duizenden gevallen. Veel mensen die zijn verdwenen worden mogelijk nog in detentie vastgehouden of zijn in gevangenschap omgekomen. Voormalige (politieke) gevangenen worden vaak na hun vrijlating nog onderworpen aan de zogenaamde ‘rights ban’, die ingaat op de dag van de veroordeling tot minstens 10 jaar²²⁰ na afloop van de straf. Personen die met een ‘rights ban’ te maken hebben, mogen niet stemmen, (betaald) werk zoeken of in dienst treden bij de overheid; ook krijgen zij geen paspoort²²¹. Vrijgelaten politieke gevangenen kunnen hun burgerrechten verliezen voor een periode die gelijkstaat aan de opgelegde straf. Ook kunnen politieke gevangenen na hun vrijlating nog worden onderworpen aan allerlei beperkende maatregelen, zoals een meldingsplicht. Het komt voor dat politieke gevangenen na hun vrijlating een verklaring moeten ondertekenen waarbij zij moeten beloven van verdere politieke activiteiten af te zien. Soms worden personen bij hun vrijlating geronseld om als informant voor een van de veiligheidsdiensten te gaan werken.

Op 17 en 18 januari 2006 hebben de Syrische autoriteiten een groep prominente oppositievoerders (Fawaz Tello, Walid Bunni en Habib Isa) en politici (de parlementariërs Riad Al-Seif en Mamoun Al-Homsi) vervroegd vrijgelaten. Aref Dalilah die een gevangenisstraf van tien jaar uitzit, zou nog vastzitten. De hervormingsgezinde dissidenten waren actief in de zogeheten ‘lente van Damascus’, een korte periode van politieke vrijheid na de amtsaanvaarding van president Bashar Al-Assad. Zij hadden een aanzet gegeven tot, dan wel deelgenomen aan debatten in zogenaamde politieke salons, die plaatsvonden tussen september 2000 en februari 2001. Zij waren veroordeeld door een strafrechtbank c.q. een staatsveiligheidsrechtbank tot vijf jaar cel, omdat zij de grondwet *op* illegale wijze zouden hebben geprobeerd te veranderen. Ook zouden zij het aanzien van de staat hebben geschaad, opgeroepen hebben tot onlusten en leugenachtige informatie hebben verspreid.²²²

Hoewel Syrische en Libanese autoriteiten het dossier voor gesloten hebben verklaard na de vrijlating in december 2000 van 54 Libanezen die in Syrië gevangen zaten²²³, zouden er volgens de Verenigde Naties nog 271 Libanezen in

²¹⁹ US Department of State, ‘International Religious Freedom Report 2005 – Syria’ (Washington, 8 november 2005); US Department of State, ‘Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria’ (Washington, 8 maart 2006).

²²⁰ US Department of State, ‘Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria’ (Washington, 8 maart 2006) spreekt van een periode van 7 jaar ‘rights ban’.

²²¹ US Department of State, ‘Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria’ (Washington, 8 maart 2006).

²²² AFP, 18 januari 2006.

²²³ Zie paragraaf 3.2.6 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 17 mei 2004.

Syrië gevangen worden gehouden²²⁴. Libanese mensenrechtenorganisaties, families van Libanese gevangenen en de Libanese organisatie Support of Lebanese in Detention and Exile (SOLIDE) houden dit aantal op tenminste 176 personen.²²⁵

In de paar weken die aan het tiende Baath-congres (juni 2005) vooraf gingen was er een scherpe toename te bespeuren in het aantal opgepakte mensenrechtenactivisten met als dieptepunt de arrestatie van alle leden van het bestuur van de enig overgebleven politiek-maatschappelijke debatclub, het Jamal Atassi Forum. Achterliggende reden voor deze arrestaties was vermoedelijk een waarschuwing aan de oppositie om geen openingen te zoeken naar de verboden Moslim Broederschap. De meeste arrestanten zijn nadien weer in vrijheid gesteld.

Op 11 mei 2006 hebben de Syrische autoriteiten in Damascus een Iraanse Arabier, Faleh Abdullah Al-Mansuri, die ook de Nederlandse nationaliteit heeft, aangehouden, mogelijk in verband met zijn politieke activiteiten. Al-Mansuri is voorzitter van Ahwaz Liberation Organisation (ALO) die opkomt voor de belangen van Arabische inwoners van Iran.^{226 227} Hij is samen met nog zeven andere Iraanse Arabieren gearresteerd. Zij worden op een nog onbekende lokatie vastgehouden. De arrestaties vonden plaats op een moment dat de Syrische overheid meer Iraanse Arabieren (Ahwazi) verdacht van politieke activiteiten oppakte, mede in het licht van een versterkte samenwerking met Iran. Er is een precedent van uitlevering van een bij UNHCR-Damascus geregistreerde Ahwazi-vluchteling door Syrië aan Iran. Deze persoon was door Noorwegen geaccepteerd voor hervestiging.²²⁸ UNHCR heeft protest aangetekend bij de Syrische overheid aangezien hier sprake was van 'refoulement'. De Syrische autoriteiten lieten daarop weten deze uitzetting te betreuren maar niet tijdig door UNHCR op de hoogte te zijn gebracht van het vluchtelingenschap. UNHCR bestrijdt deze lezing.

Op 14 mei 2006 werd Michel Kilo, een prominent schrijver, dissident en een van de ondertekenaars van een verklaring waarin om verbetering van de betrekkingen tussen Syrië en Libanon werd

---

²²⁴ AFP, 22 maart 2005.

²²⁵ AP, 24 maart 2005.

²²⁶ De Arabieren in Iran, bekend als Ahwazi's, wonen voornamelijk in de provincie Khuzestan, die grenst aan Irak. Het is een belangrijk gebied, omdat een aanzienlijk deel van de Iraanse olieelden daar te vinden zijn. De Arabieren daar menen dat zij onvoldoende van de olieopbrengsten profiteren en dat zij door de centrale autoriteiten in Teheran worden gediscrimineerd. Sinds 2005 zijn de spanningen in Khuzestan opgelopen. De Iraanse Arabieren verdenken Teheran ervan erop uit te zijn hen over het gehele land te verspreiden of hen te dwingen hun identiteit als minderheid op te geven. Sindsdien zijn honderden Iraanse Arabieren opgepakt. In juni en oktober vorig jaar werd Ahwaz, hoofdstad van Khuzestan, opgeschrikt door bomexplosies, die aan zeker veertien mensen het leven kostten. Ook olie-installaties waren vorig jaar het doelwit van aanslagen.

²²⁷ Zie ook de antwoorden van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het Tweede Kamerlid Karimi (GroenLinks) over de arrestatie van een Nederlander in Syrië van 2 juni 2006.

²²⁸ AFP/Reuters, 17 mei 2006.

gevraagd, voor een ondervraging door de veiligheidsdienst opgeroepen.²²⁹ Hij werd formeel onder arrest geplaatst en moest zich verantwoorden op 17 mei 2006 voor de Strafrechtbank in Damascus in verband met deze petitie en de publicatie van enkele artikelen. Ook andere ondertekenaars van de verklaring zoals Mahmoud Mer'î en Anwar Al-Bunni (beiden mensenrechtenadvocaat) en Nidal Darwish (mensenrechtenactivist) zijn op 17 mei 2006 aangehouden.²³⁰ De Europese Unie heeft op 19 mei 2006 deze arrestaties scherp veroordeeld; daarbij werd Syrië opgeroepen alle politieke gevangenen vrij te laten. De Syrische autoriteiten verweten daarop de EU van ongeoorloofde inmenging in de interne aangelegenheden van het land. Ook riep onderminister van Buitenlandse Zaken, Ahmed Arnus, alle in Damascus geaccrediteerde EU-ambassadeurs op het matje om formeel zijn beklag te doen. Inmiddels hebben de Syrische autoriteiten op 19 mei 2006 drie dissidenten, Khaled Khalifa, Abbas Abbas en Kamal Chekho, weer vrijgelaten.²³¹

Aanhouding islamitische activisten

Uit het aantal voorgeleidingen bij de Staatsveiligheidsrechtbank van vermeende islamitische extremisten kan worden opgemaakt dat de overheid actief optreedt tegen personen die verdacht worden van lidmaatschap van de Moslimbroederschap of behoren tot salafistische groepen en verdacht worden van terrorisme.

Zo moest een groep van elf islamitische activisten afkomstig uit de regio Al-Oteiba, die al meer dan een jaar in gevangenschap verkeerde, zich eind december 2005 voor een vierde keer verantwoorden voor het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid. Zij werden ervan beschuldigd te behoren tot de salafitische stroming van de islam, die een terugkeer naar de ideeën van de vroegste oorsprong van de islam voorstaat. Ook nu deed het hof geen uitspraak maar verdaagde de zitting tot 2 april 2006.²³²

Op 18 april 2006 hebben veiligheidseenheden in de regio Dara'a zestien personen, waaronder advocaat Mosaab Jahamani, aangehouden op beschuldiging van betrokkenheid bij een verboden islamitische groepering.

²²⁹ Deze verklaring ondertekend door 300 Syrische en Libanese intellectuelen, werd op 11 mei 2006 in Beiroet uitgegeven. Daarin werd opgeroepen tot 'respecter et consolider la souveraineté et l'indépendance du Liban et de la Syrie dans le cadre de relations institutionnalisées et transparentes. Beklemtoond werd 'la nécessité d'une reconnaissance syrienne définitive de l'indépendance du Liban. Les premiers pas dans cette direction consistent et la délimitation des frontières et l'échange d'ambassadeurs.'

²³⁰ AFP/Reuters, 16, 17 en 18 mei 2006; Amnesty International, urgent action MDE 24/039/2006, van 19 mei 2006.

²³¹ AFP/Reuters, 19 en 20 mei 2005.

²³² AFP, 22 december 2005.

3.2.6.1 Amnestieregelingen

In verband met door de president per decreet afgekondigde amnestieregelingen heeft in het verleden in Syrië diverse malen kwijtschelding van straf plaatsgevonden. Op grond hiervan zijn ook politieke gevangenen vrijgelaten²³³.

Amnestie van 2 november 2005

Op 2 november 2005 heeft president Al-Assad in het kader van het islamitische Eid al-Fitr amnestie verleend aan honderdnegentig politieke gevangenen. In vrijheid werden onder meer gesteld Mohammed Radoun, voorzitter van de Syrische tak van de Arabische Organisatie voor Mensenrechten en Ali Abdullah, lid van het Al-Atassi Forum. Beiden waren voorjaar 2005 gearresteerd. Ook Abdul Aziz Khayir van de Partij van Communistische Actie (CPA) kwam vrij na bijna veertien jaar detentie, alsmede enkele jongeren uit Daraya (bij Damascus) die in april 2004 waren veroordeeld door een militair tribunaal op beschuldiging van betrokkenheid bij sociale activiteiten en deelnemen aan religieus en intellectueel onderwijs, waarvoor geen vergunning was verleend. Voor de overige in vrijheid gestelden zou het om Koerden en fundamentalistische islamieten gaan. Deze in vrijheidstelling was door de autoriteiten gepresenteerd als ‘onderdeel van een samenhangend veranderingsbeleid gericht op het versterken van de nationale eenheid’.²³⁴

3.2.7 Mishandeling en foltering

Hoewel expliciet bij wet verboden²³⁵, bestaan er aanwijzingen dat politie en diverse veiligheidsdiensten lichamelijke en geestelijke mishandeling en foltering op grote schaal in de praktijk brengen op verdachte personen (met inbegrip van politieke tegenstanders) die zij aan ondervraging onderwerpen.²³⁶ Elk jaar wordt een aantal gevallen van overlijden in verband gebracht met mishandeling en/of foltering in gevangnissen.²³⁷ Volgens gegevens van advocaten en

²³³ Voor amnestieregelingen waarbij in het verleden politieke gevangenen zijn vrijgekomen zie ook paragraaf 3.2.6.1 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 17 mei 2004.

²³⁴ AFP, 3 november 2005; US Department of State, ‘Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria’ (Washington, 8 maart 2006).

²³⁵ Artikel 28 Grondwet: ‘No one may be tortured physically or mentally or treated in a humiliating manner.’

²³⁶ US Department of State, ‘Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria’ (Washington, 8 maart 2006).

²³⁷ Zo kon de familie van Mohammad Chaher Haissa onlangs in het Tishrine ziekenhuis in Damascus diens ontzielde lichaam in ontvangst nemen. Naar verluidt zou betrokkene die al zes maanden gevangen zat vanwege betrokkenheid bij de verboden Tanzim Jund Al-Sham, als gevolg van de onmenselijke omstandigheden in de gevangenis zijn overleden (AFP, 23 april 2006).

mensenrechtenactivisten kan mishandeling/foltering in de meeste gevallen voorkomen onmiddellijk na arrestatie tijdens ondervraging door veiligheidsdiensten en tijdens de incommunicado detentie.²³⁸ Tijdens ondervragingen door veiligheidsdiensten afgedwongen bekentenissen kunnen worden gebruikt in zaken voor het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid (SSSC). Deze praktijken zijn in het kader van de politieke repressie heel gangbaar. Hoewel partij bij het anti-Folterverdrag van 1984, vormt het niet erkennen door Syrië van de bevoegdheden van het anti-foltercomité een beperking van de werking van dat verdrag met betrekking tot dat land.

3.2.8 Verdwijningen

Of in de verslagperiode politiek gemotiveerde verdwijningen in Syrië hebben plaatsgevonden is niet met zekerheid bekend²³⁹. Ondanks herhaalde verzoeken van internationale mensenrechtenorganisaties en buitenlandse regeringen om informatie, hebben de autoriteiten tot nog toe weinig gegevens verstrekt over het welzijn en omstandigheden van personen die al jaren incommunicado worden vastgehouden, of van wie alleen de aanvangsdatum van hun detentie bekend is²⁴⁰.

3.2.9 Buitengerechtelijke executies en moorden

Overlijden tijdens detentie komt voor.²⁴¹ Deze gevallen zijn door de autoriteiten nooit onderzocht. Het aantal of de identiteit van personen die sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw in gevangnissen zijn overleden, blijft onbekend.

3.2.10 Doodstraf

Het civiele strafrecht kent de doodstraf (door ophanging) als maximumstraf voor een aantal delicten als moord, ernstige seksuele en drugsvergripen en lidmaatschap van de verboden Moslimbroederschap. Het militaire strafrecht kent de doodstraf voor desertie of muiterij tijdens oorlogshandelingen. Gewoonlijk worden doodvonnissen niet publiekelijk voltrokken. De daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de doodstraf moet door het staatshoofd worden bekrachtigd. In zijn derde periodieke verslag gedateerd oktober 2004 aan de Human Rights Commission (HRC) heeft Syrië aangegeven dat er in 2002 en 2003 doodvonnissen ten uitvoer zijn gebracht. Naar verluidt zou het aantal uitgesproken en

²³⁸ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

²³⁹ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

²⁴⁰ Idem.

²⁴¹ Zie ook voetnoot 239.

daadwerkelijk ten uitvoer gebrachte doodvonnis groter zijn dan tot nu toe bekend was.²⁴² In december 2005 veroordeelde het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid iemand nog ter dood vanwege lidmaatschap van de Moslimbroederschap. Dit vonnis werd later omgezet in twaalf jaar gevangenisstraf. Tijdens het bezoek van een AI-delegatie aan Syrië van 19 tot 23 januari 2006 werd door het ministerie van Justitie aan de AI-delegatie een handgeschreven lijst met 28 zaken (35 personen) van 1995 tot en met 2005 overhandigd van personen die de afgelopen jaren ter dood zouden zijn veroordeeld en waaruit opgemaakt zou kunnen worden dat het vonnis hoogstwaarschijnlijk ook is uitgevoerd. Vermoedelijk geldt dit ook voor Ahmed Shlash Izu en Housien Al Housini, die ter dood waren veroordeeld door de staatsveiligheidsrechtbank wegens terroristische activiteiten, tegen welk vonnis de EU onder het Luxemburgse voorzitterschap nog heeft gedemarcheerd.

3.3 Positie van specifieke groepen

Louter het behoren tot één van de in deze paragraaf omschreven specifieke groepen zal voor zover bekend niet leiden tot een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging wegens een algemeen delict.

3.3.1 Vrouwen

Vrouwen participeren zonder grote beperkingen in het politieke systeem in Syrië. Zij nemen actief deel aan het maatschappelijk leven, al zijn er maar weinig vrouwen die hoge posities binnen de overheid, de politiek en het bedrijfsleven innemen. Er zijn twee vrouwelijke ministers, dertig parlementariërs zijn vrouw.²⁴³ 13% van de rechters, 15% van de advocaten, 57% van de leerkrachten en 20% van de professoren aan de universiteit zijn vrouw²⁴⁴. De regering bevordert onderwijs voor vrouwen. Een belemmering voor de gelijkwaardige ontplooiing van vrouwen in de Syrische samenleving wordt gevormd door de toepassing van het traditionele islamitische familierecht.²⁴⁵ Hierdoor hebben vrouwen, met name in geval van echtscheiding, een achtergestelde positie. Zo kan een vrouw slechts voor een achtste deel erven van haar man. Kinderen worden volgens islamitisch recht in geval van echtscheiding toegewezen aan de vader. Mannen zijn volgens

²⁴² Amnesty International, 'Death sentences and executions in 2005' (ACT 50/002/2006 van 20 april 2006).

²⁴³ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 28 februari 2005).

²⁴⁴ Idem.

²⁴⁵ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

het islamitische recht (de shari'a) verplicht hun ongetrouwde zusters te onderhouden.

Er zijn geen kledingvoorschriften die van overheidswege worden opgelegd. In moslimkringen is de afgelopen jaren wel sprake van een toename van het dragen van een hoofddoek door vrouwen en meisjes. Volgens een begin april 2006 door de General Union of Women met financiële steun van het United Nations Development Fund for Women uitgebrachte studie naar aard en omvang van geweld tegen vrouwen zou het vooral om een familie-aangelegenheid gaan. Meer dan 70% van de geweldplegers zouden echtgenoten, vaders of broers zijn, terwijl het vooral gehuwde vrouwen waren (volgens de studie 1 op de 4 van de getrouwde vrouwen) die mishandeld werden. Slechts 1 procent van de ondervraagde vrouwen vertelde dat zij mishandeld werd door een volslagen vreemde. De opgegeven reden voor het geweld varieerde van het verwaarlozen van de huishouding tot het stellen van teveel vragen aan de echtgenoot. Het aanmoedigen van vrouwen om indien zij geweld ondervonden van familieleden dit bij de politie aan te geven, bleek in de praktijk moeilijk te liggen. Dit zou met name schande over de familie kunnen brengen. Om (met name huiselijk) geweld tegen vrouwen tegen te gaan zou er bijvoorbeeld via de media (televisieprogramma's met korte dramaserieën) of met hulp van religieuze leiders volgens de studie gewerkt moeten worden aan een verandering van mentaliteit in een door mannen gedomineerde Syrische samenleving.²⁴⁶ Van overheidswege zijn er echter nauwelijks opvang-huizen noch centra voor juridisch advies ten behoeve van vrouwen.

Eerwraak

Eerwraak komt in de Arabische wereld, alsook in Syrië voor. Volgens sommige experts zouden er zich jaarlijks 200 tot 300 gevallen van eerwraak in Syrië voordoen, met name op het platteland of bij nomaden.²⁴⁷

Bij eerwraak gaat het meestal om wraak vanwege seksuele omgang voor het huwelijk of vanwege seksuele omgang met iemand anders dan de huwelijkspartner.²⁴⁸ Het huwen met een man zonder (uitdrukkelijke) toestemming van de eigen familie (van de vrouw) vormt in Syrië over het algemeen geen reden voor eerwraak. De vraag of een vrouw te vrezen heeft van haar familie omdat zij in het geheim en zonder toestemming van haar familie met een ander huwt dan met degene die door haar familie voor haar is uitgezocht, valt moeilijk te beantwoorden. Wel kan in dit kader worden gesteld dat de betrokken vrouw niet tegen de wet handelt door als volwassen vrouw met iemand te huwen tegen de wil van haar eigen familie. Een in dit kader tegen haar begaan misdrijf door haar eigen familie zal dan ook onder het normale strafrecht vallen.

---

²⁴⁶ Reuters, 7 april 2006.

²⁴⁷ Reuters, 7 april 2006.

²⁴⁸ US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

In september 2005 werd een jonge Druze vrouw vermoord door haar familie, aangezien zij getrouwd was met een man buiten haar etnische groep. Deze moord heeft veel reacties in de Syrische samenleving opgeroepen. Vrouwenorganisaties, gesteund door juristen, intellectuelen en een aantal geestelijke leiders, zetten zich thans in om de wetsartikelen in het Wetboek van strafrecht te wijzigen die tot vrijspraak dan wel strafvermindering kunnen leiden voor een man die een vrouwelijk familielid vermoordt. Ook de Syrische overheidsmedia besteden veel aandacht aan eerwraak en roepen op tot wetswijziging en bewustwordingscampagnes. Volgens de staatskrant 'Tishreen' zouden jaarlijks meer dan 40 dodelijke gevallen van eerwraak in Syrië plaatsvinden.

Bloedwraak

Bloedwraak²⁴⁹ is een gewoonterechtelijk gebruik dat in het verleden veel voorkwam onder bedoeïenenstammen. Het ligt voor de hand dat dit ook het geval is geweest in Syrië. Voor de komst van de islam leidde bloedwraak vaak tot langdurige vetes tussen twee families. Er is daarbij altijd sprake van wederkerigheid, waarbij de ene familie de daad wreekt van de andere familie volgens het principe 'oog om oog, tand om tand'. In de koran staan regels die paal en perk moeten stellen aan de daaruit voortvloeiende geweldspiraal. In het geval van bloedwraak worden de betrokken families opgeroepen bij elkaar te komen om te bespreken wat de geleden schade is. Via overleg moeten de betrokken families tot overeenstemming zien te komen over de (hoogte van) schadevergoeding²⁵⁰. Omdat het bij bloedwraak in feite gaat om normale strafbare feiten, zullen de autoriteiten personen die betrokken zijn bij bloedwraak, zeker juridisch vervolgen. Er bestaat voorts te veel risico dat bloedwraak tussen twee families uit de hand gaat lopen, en destabiliserende gevolgen zou kunnen hebben voor de veiligheidssituatie in de desbetreffende regio. Hoewel het niet aannemelijk is dat bloedwraak in Syrië nog voorkomt, moet zulks echter niet geheel worden uitgesloten. Aan de andere kant zijn in gebieden in het noord-oosten van Syrië rond de steden Al-Qamishli en Al-Hasakah permanent veel veiligheidsdiensten aanwezig. Het is daarom onwaarschijnlijk dat gevallen van bloedwraak daar, maar ook elders in het land aan de aandacht van deze veiligheidsdiensten zouden kunnen ontsnappen, en dat vervolgens deze veiligheidsdiensten daartegen geen stappen zouden ondernemen.

3.3.2 Minderjarigen

Vanaf achttien jaar is een persoon in Syrië wettelijk meerderjarig en wordt geacht handelingsbekwaam te zijn. Een minderjarige dient een zelfstandig identiteitsdocument aan te vragen vanaf zijn vijftiende jaar. Voor paspoorten geldt

---

²⁴⁹ In het Arabisch: Tha'r.

²⁵⁰ In het Arabisch: Diyah.

dat minderjarigen tot vijftien jaar toestemming moeten hebben van hun wettige voogd voor de aanvraag van een eigen document. De aanvraag moet worden ingediend door de wettige voogd.

Bij afwezigheid van de ouders (door overlijden of verblijf buiten Syrië) worden minderjarigen vrijwel altijd door familieleden opgevangen. In eerste instantie zal dit de familie van vaderszijde zijn; als die niet aanwezig is of afziet van deze verplichting, kan de familie van moederszijde opvang aanbieden. Als er geen familieleden zijn die de voogdij op zich kunnen nemen, is de familierechter²⁵¹ verantwoordelijk.

Er zijn diverse opvanghuizen, vaak gelieerd aan een moskee of een kerk. In het algemeen zijn er voldoende plaatsen beschikbaar. De kwaliteit van de geboden opvang loopt erg uiteen. Sommige opvanghuizen bieden goede voorzieningen op het gebied van scholing en gezondheidszorg, andere opvanghuizen zijn van zeer bedenkelijke kwaliteit. In het algemeen zal de familie van een minderjarige er alles aan doen om een minderjarige niet in een opvanghuis terecht te laten komen. Voor zover bekend zijn er geen speciale overheidsinstellingen belast met de opvang van alleenstaande minderjarigen en de opvang van repatrianten. Diverse ngo's die zich bezighouden met charitatieve activiteiten, bekommeren zich om de opvang van wezen. Daarnaast zijn er ook kerken en moskeeën betrokken bij de opvang van wezen en minderjarigen. SOS Kinderdorpen (SOS Children's Villages) is in Syrië actief.

Kinderarbeid komt in Syrië voor, volgens officiële cijfers zou 7% van de kinderen onder de 14 jaar arbeid verrichten. Mede dankzij hechte familiebanden zijn er ook niet veel straatkinderen. Problemen blijven zich voordoen op het terrein van jeugd-detentie, waarbij minderjarigen dikwijls voor onbepaalde tijd in groepen worden vastgehouden, soms samen met volwassenen. Ook wordt de minimum leeftijd van achttien jaar inzake strafrechtelijke aansprakelijkheid niet altijd gerespecteerd. Vaak wordt met name op het platteland met de minimum leeftijd (17 jaar voor meisjes en 18 jaar voor jongens) voor het aangaan van een huwelijk de hand gelicht. Zowel op school als thuis is geweld tegen kinderen een veel voorkomend verschijnsel.

Sinds 26 juni 2006 verblijven twee Nederlandse kinderen op het ambassadeterrein van de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in Damascus. Zij werden in augustus 2004 door hun Syrische vader uit Oude Pekela ontvoerd, maar wisten te ontkomen en naar de Nederlandse ambassade te vluchten.

3.3.3 Vooraanstaande intellectuelen en schrijvers

Syrië kent een strakke censuur. Verspreiding van informatie die de regering onwelgevallig is en/of kritiek leveren op het overheidsbeleid kan leiden tot

---

²⁵¹

In het Arabisch: Qadi Al-Shara'a.

maatregelen zoals arrestatie maar ook intimidatie. Zo kunnen journalisten en schrijvers worden gesommeerd om zich te melden bij de veiligheidsdienst voor een gesprek. Ook kunnen journalisten en schrijvers worden geconfronteerd met uitreisverboden. Kranten- en/of tijdschriftuitgevers kunnen een verbod krijgen op publicatie. Kritische publicaties op websites kunnen repercussies tot gevolg hebben, zoals aanhouding van de auteur of blokkeren van de website zelf.

Op 8 april 2006 werd de schrijver en mensenrechtenactivist Abdallah Hallak in zijn woonplaats Salamieh (provincie Hama) door de veiligheidsdienst opgepakt om nog onbekende redenen.²⁵²

3.3.4 Homoseksuelen

De Syrische wet stelt het hebben van ‘tegennatuurlijk seksueel contact’ strafbaar met maximaal drie jaar gevangenisstraf²⁵³. Het is niet waarschijnlijk dat er bescherming zal worden gezocht bij de autoriteiten indien een persoon wordt lastig gevallen vanwege zijn of haar homoseksualiteit. In de praktijk vindt geen actief vervolgingsbeleid plaats, tenzij er sprake is van homoseksuele relaties met minderjarigen. Hoewel er in de Arabische context een formeel taboe rust op homoseksualiteit, is het in het algemeen mogelijk uiting te geven aan homoseksuele gevoelens, mits men daarbij de nodige discretie betoont.

3.3.5 Palestijnen

Over de positie van Palestijnen in Syrië is in januari 2002 een separaat algemeen ambtsbericht verschenen.

Het overgrote deel van de Palestijnse vluchtelingen in Syrië²⁵⁴ staat geregistreerd bij de United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA)²⁵⁵ en heeft een eigen UNRWA-registratienummer. Ook dit nummer mag bij betrokkene bekend worden verondersteld. In het geval dat iemand stelt dit UNRWA-registratienummer niet te kennen, kan hij/zij dit registratienummer zelf of eventueel via familieleden zonder problemen bij UNRWA achterhalen. Het UNRWA-registratienummer bestaat uit een achttal cijfers aan de hand waarvan de geografische plaats waar de Palestijnse vluchtelingen geregistreerd staan, kan worden nagegaan.

---

²⁵² AFP, 9 april 2006.

²⁵³ Artikel 520 Wetboek van Strafrecht luidt als volgt: ‘Ieder tegennatuurlijk seksueel contact wordt bestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaar.’

²⁵⁴ Thans geschat op ongeveer 400.000 personen.

²⁵⁵ Palestijnen noemen UNRWA doorgaans Al-Wikala (in het Engels: the Agency) of Wikalat Al-Gawt (in het Engels: the Relief Agency).

Daarnaast staan veel Palestijnse vluchtelingen en hun nakomelingen in Syrië bij het General Authority for Palestine Arab Refugees (GAPAR)²⁵⁶ geregistreerd. Zij krijgen vanuit het door GAPAR bijgehouden bevolkingsregister een eigen Syrisch registratienummer toegekend. Dit unieke nummer (ook met aanduiding 'kh') en plaatsnaam) dat kan worden achterhaald, komt voor op de Syrisch-Palestijnse vluchtelingendocumenten die door de Palestijnse Afdeling van het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken aan bij GAPAR geregistreerde Palestijnen wordt afgegeven. Tot hun vijftiende levensjaar staan Syrische Palestijnen geregistreerd op de documenten van hun ouders. Daarna kunnen zij een eigen Syrisch-Palestijns vluchtelingen document aanvragen. De meeste Palestijnen in Syrië zijn in het bezit van een dergelijk document. Het document heeft een geldigheidsduur van vijf jaar. In tegenstelling tot de vrijwillige registratie bij UNRWA is registratie bij GAPAR wel algemeen verplicht. Zonder een GAPAR-registratie kan men geen reisdocument krijgen.

Ten slotte is er nog een groep van Palestijnse vluchtelingen die bij UNRWA noch bij GAPAR geregistreerd staat. Deze groep is 30.000 tot 40.000 personen groot. Zij hebben geen Syrische identiteitsbewijzen met een uniek identiteitsnummer. Vaak gaat het hierbij om Palestijnen en hun afstammelingen die na de Palestijnse opstand van 1970 in Jordanië naar Syrië zijn gevlucht.

3.3.6 Koerden²⁵⁷

De Koerdische bevolkingsgroep wordt niet louter op grond van haar etnische afkomst vervolgd, dan wel discriminatoir gestraft. Individuele leden van de Koerdische bevolkingsgroep worden niet vervolgd louter vanwege hun Koerdische afkomst. Er zijn ongeveer 1,4 – 1,8 miljoen Koerden (ongeveer 10% van de totale Syrische bevolking) met een Syrische nationaliteit. Daarnaast zijn er zo'n 200.000 – 300.000 personen van Koerdische afkomst in Syrië, die niet de Syrische nationaliteit hebben.²⁵⁸

Status

Koerden in Syrië kunnen naar status als volgt worden onderscheiden:

- a. Koerden die de Syrische nationaliteit bezitten, een Syrisch paspoort (kunnen) bezitten en niet als Koerd geregistreerd staan;

²⁵⁶ In het Arabisch: Al-Hai'a Al-'Ammah lil-Laji'een Al-'Arab Al-Falastiniyyeen.

²⁵⁷ Voor een historisch overzicht met culturele uitingen en partijen/groeperingen zie blz. 60 tot en met 67 van het algemeen ambtsbericht Syrië van 4 juni 2003.

²⁵⁸ Refugees International, 'Buried Alive – Stateless Kurd in Syria', Washington, januari 2006.

- b. Uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben en die als ‘vreemdeling’²⁵⁹ geregistreerd staan in de vreemdelingenregistratie van de provincie Al-Hasakah en een oranjekleurige identiteitskaart hebben²⁶⁰;
- c. Uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, maar die in hun woonplaats elders in Syrië geregistreerd staan²⁶¹ en op basis van deze registratie over identiteitsdocumenten zouden kunnen beschikken;
- d. Uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, niet geregistreerd staan en geen identiteitsdocumenten hebben²⁶².
- e. Koerden die bijvoorbeeld uit Irak of Turkije afkomstig zijn, en over reisdocumenten van het land van herkomst zouden kunnen beschikken;
- f. Iraakse Koerden, die als identiteitsbewijs alleen hun in Irak uitgegeven identiteitskaart en een zogenaamde ‘reisbrief’ met stempel van de Syrische veiligheidscontrole ter goedkeuring van binnenkomst in Syrië via de onofficiële overgang bij Fish Khabour aan de grens met Noord-Irak kunnen tonen²⁶³.
- g. Iraakse Koerden met of zonder reisdocumenten. Deze categorie werd sinds begin 1994 tot aan de opheffing van de Iraakse Baath-partij door de onder Syrische controle staande Iraakse afdeling van de Baath-partij nog slechts in zeer speciale gevallen voorzien van identiteitskaarten die waren uitgegeven voor Iraakse vluchtelingen. Deze kaarten die wit van kleur waren, hielden een vorm van registratie in.

De onder categorie a. hierboven genoemde Koerden die de Syrische nationaliteit hebben, hebben dezelfde rechten als hun Arabische medeburgers, maar geen culturele rechten. Onderwijs, radio/televisie en publiceren in de Koerdische taal is verboden. De onder categorieën b. t/m d. hierboven genoemde Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben, hebben geen primaire civiele en sociale rechten (bijvoorbeeld het recht op bezit of eigen middelen van bestaan). De onder categorie d. hierboven genoemde Koerden hebben geen officiële identiteitskaart, zij kunnen niet legaal naar het buitenland reizen of een huwelijk wettelijk laten

²⁵⁹ In het Arabisch: ajnabi. Er zouden thans zo’n 200.000 van dergelijke ‘vreemdelingen’ (‘ajanib’) in Syrië verblijven (Robert Lowe, ‘The Syrian Kurds: A People Discovered’, Londen, januari 2006).

²⁶⁰ Het register voor vreemdelingen in Al-Hasakah is het enige afgiftepunt voor vreemdelingenregistratie (door middel van de oranjekleurige identiteitskaart) voor uit Syrië afkomstige Koerden die niet de Syrische nationaliteit hebben. De achterliggende reden is dat deze personen (oorspronkelijk uit Turkije en Iran afkomstig) in eerste instantie in de provincie Al-Hasakah verbleven. Koerden met deze achtergrond, ook al wonen ze elders in Syrië, moeten zich in Al-Hasakah laten registreren.

²⁶¹ Dat wil zeggen niet in het register voor vreemdelingen in Al-Hasakah, maar elders in Syrië.

²⁶² De zogenaamde ‘niet-geregistreerden’ (‘not appearing in the records’, ‘unregistered’, ‘undisclosed’); in het Arabisch: maktoum(een). Er zouden thans tussen de 75.000 en 100.000 ‘niet-geregistreerden’ in Syrië verblijven (Refugees International, ‘Buried Alive – Stateless Kurds in Syria’, Washington, januari 2006).

²⁶³ Deze grensovergang is op dit moment gesloten.

registreren. De Koerdische bevolking in Syrië staat regelmatig bloot aan arrestatie en intimidatie onder het mom van openbare veiligheid. Hoewel er intern bij de overheid gesproken wordt over de problemen waarmee Koerden in Syrië zich in het dagelijkse leven geconfronteerd weten, is er tot nog toe weinig gedaan om het leed te verzachten.²⁶⁴ De Syrische overheid, waaronder de president, heeft bij verschillende gelegenheden de afgelopen jaren in de media maar ook aan Koerdische leiders in Syrië laten doorschemeren ernst te willen maken met de oplossing van het vraagstuk van staatloze Koerden en te willen bekijken of betrokkenen alsnog Syrisch staatsburger zouden kunnen worden. Tot op heden is in de praktijk nog niet gebleken dat de Syrische overheid concrete stappen heeft gezet.

Politieke activiteiten

Hoewel hun eenzelfde behandeling ten deel zal kunnen vallen als andere Syriërs die wegens (vermeende) politieke activiteiten worden opgepakt, zijn veel Koerden ook buiten de toegestane marge politiek actief. Het is echter onduidelijk hoe ruim het Syrische gedoogbeleid is voor Koerdische politieke activiteiten. Koerdische partijen zijn officieel niet toegestaan. In de praktijk werd enige politieke activiteit van Koerdische partijen gedoogd. Openlijke politieke activiteiten georganiseerd door Koerdische partijen vinden voorzover bekend in het algemeen in Syrië niet plaats. Voorzover bekend betrachten Koerdische partijen in Syrië echter wel de nodige voorzichtigheid bij het verspreiden van partijvlugschriften. Hoewel zij wel bijeenkomsten hebben, geschiedt zulks niet al te openlijk. Koerdische partijen gaan er vanuit dat de autoriteiten op de hoogte zijn van hun activiteiten en bijeenkomsten. Het is evenwel niet duidelijk wanneer en om welke redenen de autoriteiten zullen ingrijpen. Naar verluidt zijn niet-geregistreerde politieke organisaties waaronder ook Koerdische begin juni 2004 te verstaan gegeven dat zij vanaf dat moment verboden waren en dat al hun activiteiten dienden te worden opgeschort.²⁶⁵ De betrokken Koerdische partijfunctionarissen noemden de beslissing van de Syrische overheid een belangrijke stap terug in de relaties tussen Koerden en de autoriteiten. Zij waren niet van plan aan dit besluit gehoor te geven²⁶⁶. Of en in hoeverre Koerdische politieke groeperingen thans hinder ondervinden van dit besluit is niet bekend.

---

²⁶⁴ Robert Lowe, 'The Syrian Kurds: A People Discovered' (Londen, januari 2006).

²⁶⁵ De in Washington gevestigde mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch stelde in haar rapport 'Syria – World Report 2004': 'In June 2004 the authorities reportedly warned leaders of two unrecognized Kurdish political parties that no independent political activities would be tolerated'. US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2004 – Syria' (Washington, 28 februari 2005) stelde: 'In June (2004), the Government banned all political activities by the 11 Syrian Kurdish parties'.

²⁶⁶ Reuters, 2 juni 2004; AFP, 6 juni en 15 juni 2004.

De Syrische politie is op 6 juni 2005 in de stad Al-Qamishli slaags geraakt met demonstranten die de gewelddadige dood van een prominente Syrisch-Koerdische geestelijke veroordeelden. Met traangas werd gepoogd de menigte van honderden Koerden uiteen te drijven, nadat sommige betogers de politie zouden hebben aangevallen. Daarbij werden meer dan zestig Koerden voor ondervraging meegenomen door de politie, maar na enige tijd weer vrijgelaten. De aanklachten tegen hen, die zouden variëren van het gebruik van vuurwapens tot deelname aan een verboden demonstratie, zouden niet door de autoriteiten zijn ingetrokken. Naar verluidt zou een militaire rechtbank zich later over hun zaak buigen.²⁶⁷ Twee verboden Koerdische partijen (Yeketi en de Azadi Kurdish Party) hadden tot het protest opgeroepen. Zij eisten een onderzoek naar de moord op de populaire sjeik Mohammed Maashuk Khaznawi.²⁶⁸ Volgens de Koerden werd Khaznawi gearresteerd en doodgemarteld. De Syrische regering sprak dat tegen en stelde dat ‘gewone’ criminelen de geestelijk leider hadden vermoord. Khaznawi, vice-president van het Islamic Studies Centre verdween op 8 mei 2005 tijdens een bezoek aan Damascus. Zijn lichaam dook op 1 juni 2005 op in een lijkenhuis in de stad Deir Al-Zor. De autoriteiten lieten een activist voor de mensenrechten arresteren die op de begrafenis van de sjeik een toespraak hield.²⁶⁹ Ook Amnesty International riep op tot een gerechtelijk onderzoek naar de dood van Khaznawi, een gematigd geestelijk en fervent strijder voor de rechten van de Koerden in Syrië die in mei 2005 in een fel betoog de onverschilligheid van de Syrische regering ten aanzien van het Koerdische vraagstuk aan de kaak had gesteld.²⁷⁰ Ook zou hij tijdens een recente Europese toernee de leider van de Syrische Moslim Broederschap, Sadreddine Al-Bayanouni, hebben ontmoet.²⁷¹

Op 2 april 2006 werd Riad Drar Al-Hamood, leraar Arabisch en actief lid van de verboden Committee for Revival of Civil Society²⁷², tot vijf jaar dwangarbeid veroordeeld op beschuldiging van deelname aan een verboden organisatie, verspreiden van onjuiste informatie en het veroorzaken van sectarische spanningen in het land. Drar was op 4 juni 2005 gearresteerd toen hij een toespraak hield bij gelegenheid van de begrafenis van sjeik Khaznawi.²⁷³

Samir Masto, lid van de verboden Koerdische Democratische Eenheidspartij, werd op 9 april 2006 tot 2½ jaar gevangenisstraf veroordeeld op beschuldiging van betrokkenheid bij een geheime organisatie.²⁷⁴

---

²⁶⁷ Reuters, 4 augustus 2005.
²⁶⁸ Beantwoording Kamervragen (ingezonden op 17 juni 2005 met kenmerk 2040516830) onder nr. DAM-308/05 van 12 juli 2005; Robert Lowe, ‘The Syrian Kurds: A People Discovered’, Londen, januari 2006.
²⁶⁹ DPA, 21 mei 2005; Reuters, 2 juni 2005; AFP/AP, 5 juni 2005.
²⁷⁰ BBC News, 6 juni 2005.
²⁷¹ AFP, 7 juni 2005.
²⁷² Een illegaal netwerk van personen die zich bezig houden met discussies inzake politiek en mensenrechten.
²⁷³ Reuters, 3 april 2006; Amnesty International, bliksemactie MDE 24/032/2006, 4 april 2006.
²⁷⁴ AFP, 9 april 2006.

Terugkeer Syrische PKK-aanhangers

De Syrische overheid heeft de afgelopen jaren uit Irak of Turkije teruggekeerde Syrische Koerden aangehouden op verdenking van lidmaatschap van de in Syrië verboden PKK en betrokkenheid bij militaire acties. De sterk verbeterde relaties tussen Syrië en Turkije lijken er debet aan te zijn dat de Syrische autoriteiten nu optreden tegen Syrische PKK-militanten. De afgelopen maanden zijn enkele tientallen Syrische Koerden voorgeleid bij de Staatsveiligheidsrechtbank in Damascus; volgens Syrische mensenrechtenorganisaties zou het gaan om meer dan honderd Syrische Koerden die op grond van de eerder aangegeven beschuldigingen zijn opgepakt. Van hen is inmiddels een aantal veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee à drie jaar.

Groepjes van twee, drie of vier Koerden werden in de maanden juni, juli, augustus en september 2005 en februari 2006 door het Hoogerechtshof voor de Staatsveiligheid in Damascus elk tot 2½ jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege lidmaatschap van een geheime (verboden) organisatie (PKK) en daarmee in gevaar brengen van de vriendschappelijke relatie met een buurstaat (Turkije).²⁷⁵

Op 19 maart 2006 veroordeelde een Syrische rechtbank zes Koerden tot gevangenisstraffen variërend van zes maanden tot zeven jaar vanwege betrokkenheid bij een verboden separatistische groepering. De zes Koerden zouden lid zijn geweest van de Democratische Eenheidspartij die uit de PKK zou zijn voortgekomen.²⁷⁶

In Ain Al-Arab werden op 16 augustus 2005 35 Koerden aangehouden in verband met ongeregelheden waarbij stenen naar de politie werden gegooid, huizen en auto's werden beschadigd. De onlusten braken uit nadat de politie festiviteiten ter viering van de vijftiengste verjaardag van de PKK had verboden.²⁷⁷

Op 9 oktober 2005 werden vier Koerden veroordeeld door het Hoogerechtshof voor de Staatsveiligheid tot 2½ gevangenisstraf vanwege betrokkenheid bij een verboden organisatie (de verboden Koerdische organisatie Partij van de Democratische Unie).²⁷⁸

---

²⁷⁵ AFP/AP/DPA/Reuters, 12 juni 2005, 24 juli 2005, 28 augustus 2005, 25 september 2005, 16 oktober 2005, 19 februari 2006,

²⁷⁶ AFP/Reuters, 19 maart 2006.

²⁷⁷ AFP/AP/BBC News/Reuters, 16 augustus 2005.

²⁷⁸ AFP, 9 oktober 2005.

3.3.7 Dienstplichtigen

Duur

Sinds 6 januari 2005 is de algemene dienstplicht ²⁷⁹ voor mannen vanaf achttien jaar met zes maanden verkort ²⁸⁰. Thans moeten mannen twee jaar dienen in de strijdkrachten. Ditzelfde geldt voor Palestijnen die in Syrië wonen. Vrouwen kunnen op vrijwillige basis bepaalde militaire taken vervullen. Syriërs die tot een religieuze of etnische minderheid behoren, zijn net als andere Syriërs dienstplichtig, met uitzondering van leden van de joodse gemeenschap en staatloze Koerden die al dan niet geregistreerd zijn. Overigens is het onwaarschijnlijk dat ex-politieke gevangenen na hun vrijlating nog hun dienstplicht moeten vervullen. De dienstplicht is een wettelijke verplichting. Bij niet verschijnen na een oproep worden de militaire autoriteiten geïnformeerd en zal de militaire politie stappen zetten tot aanhouding van betrokkene. Bij in diensttreding dient een Syriër zijn identiteitsbewijs in te leveren. Na vervulling van zijn militaire dienstplicht kan een persoon in het bezit worden gesteld van een paspoort. Het is niet mogelijk voor personen die de dienstplicht hebben ontdoken om een paspoort te krijgen. Wel kunnen zij een laissez-passer ²⁸¹ krijgen om naar Syrië terug te keren. Staatloze Palestijnen vervullen in principe hun dienstplicht in het Palestijnse Bevrijdingsleger²⁸² (PLA) (of ‘Yarmouk Brigades’²⁸³), een Palestijns onderdeel van het Syrische leger. Onttrekken zij zich aan de dienstplicht dan worden zij op gelijke wijze behandeld als Syriërs die een dergelijk delict hebben gepleegd.

Recruterings

Bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd krijgen mannen een oproep zich te melden bij het plaatselijke recruteringsbureau van het leger²⁸⁴. De gegevens van de burgerlijke stand zijn de basis voor deze oproep. Indien men zich (langdurig) in het buitenland bevindt, informeert het recruteringsbureau de familie in Syrië of anders wordt een oproep gedaan via de Syrische ambassade naar het buitenlandse adres van de familie (voorzover bekend). Indien men door omstandigheden (nog) niet zijn dienstplicht kan vervullen, kan uitstel worden verkregen, bijvoorbeeld om redenen van studie. In dat geval moet men een bewijs van inschrijving aan een onderwijsinstelling overleggen. In Syrië bestaat dienstplicht voor mannen van 18

²⁷⁹ In het Arabisch: Al-Khidma Al-Ijbariya.

²⁸⁰ AP, 6 januari 2005.

²⁸¹ Arabisch: wathiqat Al-Murur.

²⁸² In het Arabisch: Jaysh Al-Tahrir Al-Filastini.

²⁸³ De Yarmouk-Brigades waren oorspronkelijk gevestigd in Jordanië, maar werden na de burgeroorlog in Jordanië in 1970/1971 verdreven naar andere landen, waaronder Syrië en Libanon. De Brigades zijn op den duur opgegaan in het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA) dat deel uitmaakt van het Syrische leger. De term ‘Yarmouk Brigades’ wordt in verband hiermee nog zelden meer gebruikt.

²⁸⁴ In het Arabisch: shirbet tedjniid.

tot 50 jaar. De eerste oefening is 24 maanden (voor academici in sommige gevallen 18 maanden.).

Religieuze verzorging

Aan de strijdkrachten zijn geen geestelijke verzorgers verbonden. Militairen hebben geen directe toegang tot godsdienstige en/of geestelijke ondersteuning. Ook wordt van hen verwacht dat zij tijdens diensturen niet openlijk uiting geven aan hun godsdienstige gevoelens. Zo worden moslims ontmoedigd om in militaire diensttijd te bidden. Met uitzondering van joden zijn alle religieuze minderheden vertegenwoordigd in het (seniore) officierscorps²⁸⁵.

Vervangende dienst

Het is mogelijk om voor de gehele periode van de militaire dienst vervangende dienst in het leger te verrichten als arts of ingenieur. Daarvoor ontvangt men een normaal salaris.

Vrijstelling

De Syrische wetgeving voorziet niet in vrijstelling op grond van gewetensbezwaren. Vrijstelling van militaire dienstplicht wordt alleen in de volgende gevallen verleend:

- indien men de enige zoon in het gezin is;
- wegens een ernstige lichamelijke of geestelijke handicap;
- indien men reeds in een ander land zijn dienstplicht heeft vervuld²⁸⁶.

Afkoop

Er is de mogelijkheid om de dienstplicht af te kopen voor:

- US\$ 2000, indien betrokkene is geboren in het buitenland en daar woonachtig is geweest tot de leeftijd van militaire dienstplicht;
- US\$ 5000, indien betrokkene Syrië heeft verlaten naar het land van verblijf voordat de leeftijd van 11 jaar is bereikt en daar sinds de dag van vertrek tenminste vijftien jaar heeft verbleven.

Dienstweigering

Dienstweigering (ook op geloofsgronden) is strafbaar. Volgens de wet wordt de dienstplicht van iemand die niet of te laat gehoor geeft aan een oproep om voor de militaire keuring te verschijnen, met drie maanden vermeerderd. Daarnaast kan een boete worden opgelegd. Dit geldt ook voor personen die geen gehoor hebben gegeven aan deze oproep en naar het buitenland zijn vertrokken. Een dienstplichtige die zich niet of niet tijdig na een definitieve oproep meldt²⁸⁷ en

---

²⁸⁵ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2005 – Syria' (Washington, 8 november 2005).

²⁸⁶ Deze regel is niet beperkt tot Arabische landen.

²⁸⁷ In het Arabisch: Mutakhalif an Al-Khidma.

opgepakt wordt, wordt bestraft met een gevangenisstraf van een tot zes maanden, waarbij de dienstplicht alsnog moet worden uitgediend. Vaak wordt deze straf niet opgelegd indien de betrokken persoon een geldige reden (bijvoorbeeld ziekte, familieomstandigheden, e.d.) kan geven waarom hij niet kwam opdagen. De autoriteiten voeren een actief opsporings- en vervolgingsbeleid ten aanzien van dienstweigeraars; daarbij wordt een bevel tot aanhouding uitgevaardigd.

Desertie

Desertie tijdens de vervulling van de militaire dienstplicht is strafbaar. Pas na drie maanden militaire dienst wordt ongeoorloofde afwezigheid als desertie in de zin van de wet beschouwd. Voor die tijd vindt bestraffing plaats als beschreven onder dienstweigeren. Indien een dienstplichtig militair deserteert, kan hij tot een jaar gevangenisstraf worden veroordeeld indien hij in Syrië is gebleven. Indien hij het land heeft verlaten, loopt de gevangenisstraf op tot vijf jaar. In beide gevallen moet de betrokken persoon na afloop van de gevangenisstraf de dienstplicht verder uitdienen. Op desertie tijdens daadwerkelijke gevechtshandelingen kan voor dienstplichtigen de doodstraf staan.

Voor beroepsmilitairen geldt een andere strafmaat. In alle gevallen gaat het om een strafbaar feit dat door een militaire rechtbank wordt beoordeeld. Afhankelijk van de wijze en het moment waarop de betrokken persoon deserteert, zal de strafmaat verschillen van drie tot en met tien jaar. Een beroepsmilitair die tijdens daadwerkelijke gevechtshandelingen deserteert (en/of naar de vijand overloopt) kan tot de doodstraf worden veroordeeld. De autoriteiten voeren een actief opsporings- en vervolgingsbeleid ten opzichte van deserteurs; daarbij wordt een bevel tot aanhouding uitgevaardigd.

4 Migratie

4.1 Migratiestromen en -motieven

Het Syrische staatsgezag strekt zich uit over het gehele grondgebied van het land.²⁸⁸ Er is geen verschil in toepassing van besluiten of maatregelen op regionaal niveau of met betrekking tot bijzondere groepen. Personen die moeten vrezen voor eventuele problemen met de autoriteiten in Syrië hebben geen mogelijkheid om zich hieraan te onttrekken door vestiging elders in het land. In geval van sociale problemen (bij burenruzie of bij huwelijk tegen de wens van de familie) zou men zich aan deze problemen kunnen onttrekken door naar een andere streek te gaan.

4.2 Vluchtelingen

Syrië is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag van Genève (1951) en Protocol (1967); ook kent het land geen eigen nationale asielwetgeving. Wel werken de Syrische autoriteiten samen met UNHCR om te bepalen of een persoon als vluchteling ingevolge het Vluchtelingenverdrag dient te worden aangemerkt.²⁸⁹ De Syrische regering biedt voorts tijdelijke bescherming en opvang aan ontheemden.

Voor zover bekend zijn er geen officiële nationale niet-gouvernementele organisaties in Syrië die zich bezighouden met de opvang van vluchtelingen en ontheemden. UNHCR, de International Organisation of Migration (IOM), het United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA)²⁹⁰ en het International Committee of the Red Cross (ICRC) zijn de internationale organisaties die zich in Syrië elk binnen hun eigen mandaat met het vluchtelingenprobleem bezighouden.

UNHCR draagt in Syrië zorg voor Irakezen, Jemenieten, Somaliërs, Sudanese, Afghanen en anderen. Onder hen bevinden zich talrijke vluchtelingen die al eerder in een ander land hebben verbleven. UNHCR verschaft geen bijstand noch zet zij zich in voor hervestiging, indien de desbetreffende vluchtelingen geen gegronde vrees voor vervolging hebben in het land van eerder verblijf of niet uit dat land zijn gedeporteerd.

Sinds medio 2001 is het IOM officieel vertegenwoordigd in Syrië. Het IOM houdt zich vooral bezig met de logistieke afhandeling van de diverse hervestigingsprogramma's van de Amerikaanse, Canadese en Australische ambassades in Damascus. Daarnaast is het IOM betrokken bij de vrijwillige

---

²⁸⁸ De door Israël bezette Golan-hoogvlakte niet meegerekend.

²⁸⁹ UNHCR, 'World Refugee Survey 2005 – Syria'; US Department of State, 'Country Reports on Human Rights Practices 2005 – Syria' (Washington, 8 maart 2006).

²⁹⁰ Zie ook het algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen van 31 januari 2002.

terugkeer van Syrische uitgeprocedeerde asielzoekers naar Syrië. Ook assisteert IOM in Syrië af en toe bij de doortocht door Syrië van vrijwillig terugkerende Irakezen die voorheen in met name Scandinavische landen verblijf hielden. Ook het ICRC houdt zich indirect met de positie van vluchtelingen bezig. Het ICRC is verantwoordelijk voor het faciliteren van contacten tussen de bevolking van de Golan-hoogvlakte aan de Syrische kant van de Golan en het door Israël bezette gedeelte van de Golan. Ook geeft het ICRC reisdocumenten uit aan vluchtelingen die via hervestigingsprogramma's naar Europa of Noord-Amerika vertrekken.

Naast Palestijnen²⁹¹ zijn de meeste vluchtelingen in Syrië afkomstig uit Irak. Voor de val van het bewind van Saddam Hussein verbleven er in het voorjaar van 2003 volgens UNHCR tussen de 70.000 en 100.000 personen van Iraakse afkomst in Syrië. Inmiddels is dit aantal opgelopen tot naar schatting 500.000 (UNHCR-schatting).²⁹² Volgens UNHCR is onveiligheid de belangrijkste reden voor de komst van Irakezen naar Syrië. De Irakezen leven in verschillende regio's van Syrië; de meesten echter in en rond Damascus. De levensomstandigheden van velen van hen zijn, volgens UNHCR, bij gebrek aan middelen en adequate hulp erg moeilijk. Alleen in zeer schrijnende gevallen en voor zogenaamde kwetsbare groepen kan UNHCR via haar lokale partners als de Rode Halve Maan en de Syrische Vrouwenbond enige materiële of medische assistentie verlenen.

Sinds de inval in Irak in 2003 hebben ongeveer 26.000 Irakezen zich bij UNHCR als vluchteling laten registreren. Degenen die zich bij UNHCR laten registreren als vluchteling krijgen na registratie van UNHCR een bewijs van registratie, waarmee UNHCR hen (tijdelijke) bescherming kan bieden. Dit document moet wel elke zes maanden worden hernieuwd. In Syrië verblijvende Irakezen van wie het verblijf de drie maanden overschrijdt en die zich niet bij de Syrische Immigratiedienst hebben gemeld, lopen meer risico op uitzetting²⁹³. Het komt incidenteel voor dat dit ook personen overkomt die zich bij UNHCR hebben laten registreren. UNHCR zal indien zij dit tijdig weet, bij de Syrische autoriteiten interveniëren. Betrokkenen mogen dan blijven. UNHCR is tevens begonnen met het vaststellen van de individuele vluchtelingenstatus van Irakezen. Tot nog toe werden alleen persoonsgegevens vastgelegd van Irakezen die zich als vluchteling wilden registreren maar niet de vluchtmotieven. De duur van het verblijf van veel Irakezen (soms meer dan twee jaar) in Syrië en de specifieke omstandigheden van bepaalde Irakezen (bepaalde voormalige overheidsambtenaren, sommige personen die hebben gewerkt voor de coalitie strijdkrachten) hebben er toe geleid dat UNHCR in een aantal individuele gevallen de vluchtelingenstatus heeft

---

²⁹¹ Zie ook het algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen van 31 januari 2002.

²⁹² Andere schattingen lopen tussen de 400.000 en 700.000 Irakezen.

²⁹³ Zie ook paragraaf 3.2.4.2 van dit algemeen ambtsbericht; World Refugee Survey 2005 - Syria.

vastgesteld. Meestal betrof het personen behorend tot een minderheid als de Sabeers/Mandeers.

Volgens UNHCR is de Syrische overheid mede onder internationale druk en beschuldigingen van steunverlening en huisvesting van terroristen strikter geworden met betrekking tot de inreis en het verblijf van Irakezen in Syrië. Ook het grote aantal Irakezen in Syrië en hun invloed op de lokale economie, de lokale dienstverlening en de infrastructuur heeft ertoe geleid dat de Syrische autoriteiten de immigratie-regelgeving strakker toepassen. Personen die illegaal in Syrië verblijven en geen tijdelijke bescherming onder het mandaat van UNHCR hebben, lopen bij aanhouding de kans naar Irak te worden uitgezet. De verslechtering van de levensomstandigheden van Irakezen in Syrië en de voortgaande onveiligheid in sommige delen van Irak kan voor Irakezen aanleiding zijn om elders hun toevlucht te zoeken. Voorzover bekend vindt er geen gedwongen terugkeer via Syrië plaats van uitgeprocedeerde Iraakse asielzoekers die voorheen in landen buiten de regio verblijf hielden.

Met het opnieuw in gebruik nemen van het vluchtelingenkamp Al-Hol bij Al-Hassakah heeft Syrië willen aangeven dat men niet iedereen uit Irak wil opnemen. Een groep van achttien Palestijnen oorspronkelijk afkomstig uit Irak die maandenlang in het niemandsland tussen Irak en Syrië heeft verbleven, werd vervolgens wel tot Syrië toegelaten, maar alleen indien zij in dat vluchtelingenkamp zouden verblijven. Syrië zou voorts een groep van ongeveer 250 Palestijnse vluchtelingen hebben opgenomen, die zich sinds 19 maart 2006 in het grensgebied tussen Jordanië en Irak bij Trebil ophielden na uit Bagdad te zijn gevlucht. Naar schatting 34.000 Palestijnse vluchtelingen zouden zich in Irak ophouden.²⁹⁴

In het kader van samenwerking tussen Syrische veiligheidsdiensten met Algerije, Saudi Arabië, Libië en Marokko zijn in Syrië verblijvende politieke tegenstanders naar deze landen verwijderd.

4.3 **Beleid andere westerse landen**

Uit onderzoek naar het beleid van een aantal andere westerse landen inzake Syrische asielzoekers is gebleken dat België²⁹⁵, Denemarken²⁹⁶, het Verenigd Koninkrijk²⁹⁷ en Zwitserland²⁹⁸ geen algemeen geldend bijzonder beleid hebben

---

²⁹⁴ Reuters, 25 april en 9 mei 2006; 'Syria takes welcome action on Iraqi Palestinians', Human Rights Watch document van 13 mei 2006. .

²⁹⁵ Mededeling Commissariaat voor Vluchtelingen en Staatlozen van 01 juni 2006.

²⁹⁶ Mededeling Danish Immigration Service van 19 mei 2006.

²⁹⁷ Mededeling Immigration and Nationality Directorate van 18 april 2006.

met betrekking tot Syrische asielzoekers. Uitgeprocedeerde asielzoekers worden in beginsel naar Syrië verwijderd. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende categorieën of bevolkingsgroepen, maar wordt het individuele risico van iedere asielaanvrager dat hij of zij bij verwijdering naar Syrië zou lopen, meegewogen.

4.4 Terugkeer

In het kader van een identiteitsonderzoek is het standaardprocedure dat een uitgezette Syriër bij terugkeer naar Syrië aldaar wordt staande gehouden door functionarissen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van diverse veiligheidsdiensten ter controle van zijn/haar gegevens.²⁹⁹ Dit vindt in ieder geval plaats bij die Syrische onderdanen die niet in het bezit zijn van een paspoort, maar reizen op een laissez-passer. Bij binnenkomst in Syrië wordt, evenals bij uitreis, nagegaan of men gezocht wordt door de autoriteiten. Deze controle kan enkele uren tot dagen duren, gedurende welke men in detentie verblijft.³⁰⁰ Er zijn geen aanwijzingen dat het enkele feit dat men een asielaanvraag heeft ingediend in het buitenland, tot negatieve aandacht leidt van de Syrische autoriteiten bij terugkeer. Er zijn voorzover bekend geen Syrische wetsartikelen op grond waarvan een terugkeerder wegens het enkele indienen van een asielverzoek elders, strafvervolging heeft te vrezen. Uitgeprocedeerde personen afkomstig uit Syrië die met een laissez-passer terugkeren, worden aangehouden voor een identiteitsonderzoek door de immigratiedienst en diverse veiligheidsdiensten. De immigratiedienst controleert daarbij of betrokkene(n) de militaire dienst dan wel de arbeidsdienst heeft (hebben) vervuld. Indien geen uitstel (vanwege studie) of afstel (enige zoon of ongeschiktheid) is verleend, wordt geen paspoort verstrekt. Hoewel er geen arbeidsplicht bestaat, zijn er echter wel dienstplichtigen die na de verplichte militaire training van enkele maanden te werkgesteld worden bij een civiele overheidsinstelling. Deze personen zijn echter dienstplichtigen en worden uitbetaald als dienstplichtigen. Voorzover bekend wordt men in voorkomend geval door de immigratiedienst doorgestuurd naar de politieke veiligheidsdienst die valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken. Deze laatste dienst schijnt met name geïnteresseerd te zijn in de omstandigheden van het verlies van het paspoort en hoe men Syrië is uitgereisd. In dit verband is het niet uitgesloten dat ook andere veiligheidsdiensten iemand willen horen.

---

²⁹⁸ Mededeling Bundesamt für Flüchtlinge van 4 mei 2006.

²⁹⁹ Zie ook paragraaf 3.2.4.2 van dit algemeen ambtsbericht.

³⁰⁰ Zie ook Amnesty International, 'Appeal Case – Syria: Deported to where? Incommunicado detention and torture of forcibly returned Syrians' (MDE 24/085/2005 en MDE 24/017/2006 (14 februari 2006)).

4.5   Beleid UNHCR

Sinds het uitbrengen van het vorige algemene ambtsbericht Syrië in mei 2005 zijn van UNHCR geen nieuwe beleidstandpunten inzake Syrië bekend geworden.³⁰¹ UNHCR heeft voorzover bekend geen informatie over omstandigheden van terugkeer naar Syrië van uitgeprocedeerde asielzoekers afkomstig uit Syrië.

---

³⁰¹

Zoals vernomen van UNHCR op 19 april 2006.

5 Samenvatting

Het Tiende Regionale Baath Congres dat in juni 2005 werd gehouden, stond met name in het teken van de voorbereidingen voor het verkiezingsjaar 2007. Op het congres werden aanbevelingen gedaan voor onder meer het uitwerken van nieuwe wetten inzake de politieke partijen, de media en de lokale verkiezingen. De positie van de president werd versterkt. In diverse Baath-organen werden nieuwe jongere kandidaten benoemd.

De president voerde in februari 2006 enkele kabinetswijzigingen uit, waarbij Farouq Al-Shara (minister van Buitenlandse Zaken) tot vice-president werd benoemd, de diplomaat Walid Al-Mouallem tot minister van Buitenlandse Zaken en generaal Bassam Abdel Majid (chef militaire politie) tot minister van Binnenlandse Zaken. De dominerende rol van de Baath-partij in het nieuwe kabinet bleef bestendig. Ook werd voor het eerst een vrouw tot (tweede) vice-president van het land benoemd.

Betrokkenheid van Syrië vormde een belangrijk onderdeel van een groot VN onderzoek naar de ware toedracht van de moordaanslag op de Libanese ex-premier Rafik Al-Hariri. In verband hiermee werden ook president Bashar Al-Assad en vice-president Al-Shara in april 2006 gehoord.

Fundamentele politieke veranderingen hebben zich in de verslagperiode niet voorgedaan. De noodtoestand bleef van kracht, orde- en veiligheidsdiensten waren nog steeds almachtig en geregeld vonden er arrestaties plaats van vermeende opposanten, waaronder mensenrechtenactivisten, Koerden en islamitische activisten.

Uitgebreide economische liberaliseringsmaatregelen bleven in de verslagperiode uit. De economische groei – veelal gebaseerd op export van olie en gas – was beperkt, terwijl de bevolkingsgroei toenam. Ook de werkeloosheid nam in het land grote vormen aan.

Hoewel exacte en eenduidige informatie over schendingen van mensenrechten niet altijd te achterhalen is, kan worden gesteld dat de mensenrechten in de verslagperiode regelmatig werden geschonden. Van een adequaat toezicht op eerbiediging van de mensenrechten was geen sprake. Wel bezocht voor het eerst sinds 1997 een delegatie van Amnesty International Syrië.

Vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vereniging en vergadering waren aan beperkingen onderhevig. De vrijheid van godsdienstbeleving werd in de praktijk over het algemeen geëerbiedigd. Er was geen sprake van vervolging louter en alleen op basis van religie of etniciteit.

Van een eerlijke rechtsgang en rechtseenheid was in de verslagperiode vaak geen sprake, terwijl willekeurige arrestaties en detenties geregeld plaatsvonden. De toestand in Syrische gevangenissen was slecht. Mishandeling en foltering kwamen voor. Of in de verslagperiode verdwijningen daadwerkelijk plaatsvonden is niet met zekerheid bekend. Over buitengerechtelijke executies en moorden is geen informatie bekend. Onduidelijk is of in de verslagperiode de doodstraf ook daadwerkelijk is uitgevoerd. Wel zouden in 2002 en 2003 doodvonnissen ten uitvoer zijn gebracht.

Personen die moeten vrezen voor eventuele problemen met de autoriteiten in Syrië hebben geen mogelijkheid om zich hieraan te onttrekken door vestiging elders in Syrië. Personen afkomstig uit Syrië die al dan niet vrijwillig naar dat land terugkeren maar daarbij niet over geldige reisdocumenten beschikken, kunnen in verband met de vaststelling van hun identiteit intensief worden ondervraagd. In sommige gevallen kan gebruikmaking van enige vorm van geweld daarbij niet worden uitgesloten. Voorzover bekend wordt systematische foltering daarbij niet toegepast. Er zijn geen aanwijzingen dat een eerder gedaan asielerzoek in het buitenland of een langdurig verblijf in het buitenland alleen reden vormen voor tussenkomst van de veiligheidsdiensten.

Bijlage – Literatuurlijst

Naast de in de inleiding genoemde bronnen is gebruik gemaakt van de volgende bronnen en publicaties:

Agence France Presse (AFP)

Amnesty International

Annual report 2005 – Syrian Arab Republic ;

urgent actions 2005 (25 mei (MDE 24/032/2005 en MDE 24/033/2005), 1 juni (MDE 24/035/2005), 7 juni (MDE 24/039/2005), 28 november (MDE 24/104/2005), 16 december (MDE 24/111/2005);

urgent actions 2006 (26 januari (MDE 24/007/2006 en MDE 24/008/2006), 6 februari (MDE 24/018/2006), 17 februari (MDE 24/019/2006), 21 februari (MDE 24/020/2006), 7 maart (MDE 24/023/2006), 14 maart (MDE 24/024/2006), 16 maart (MDE 24/025/2006), 27 maart (MDE 24/027/2006), 31 maart (MDE 24/028/2006 en MDE 24/029/2006), 4 april (MDE 24/032/2006) en 24 april (MDE 24/033/2006), 3 mei (MDE 24/034/2006), 10 mei (MDE 24/035/2006) en 19 mei (MDE 24/039/2006);

Death sentences and executions in 2005 (ACT 50/002/2006 van 20 april 2006);

Appeal Case – Syria: Deported to where? Incommunicado detention and torture of forcibly returned Syrians (MDE 24/085/2005 en MDE/24/017/2006 (14 februari 2006));

Syria: Kurds in the Syrian Arab Republic one year after the March 2004 events (Londen, 10 maart 2005);

Press release – Syria: New crackdown on government opponents MDE 24/031/2006 (Londen, 4 april 2006)

Brief aan de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van 5 november 2004, kenmerk dir/hh/2004/109, inzake een aantal aspecten van de mensenrechtensituatie in Syrië;

Brief aan de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van 26 januari 2005, kenmerk dir/hh/2005/104, inzake gang van zaken uitzetting van de heer Al-Musa;

Brief aan de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van 22 februari 2006, kenmerk Dir-hh-2006-013, inzake Syrische delegatie;

Brief aan de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van 16 maart 2006, kenmerk Dir-en-2006-019, inzake reactie op antwoorden met betrekking tot Syrische delegatie

Associated Press (AP)

Assyrische Democratische Organisatie (ADO), persverklaringen, 19 mei 2006.

Central Intelligence Agency (CIA), World Factbook 2005 – Syria (Washington, 14 juni 2005)

Economist Intelligence Unit

Country profile Syria 2005 (Londen, 15 juli 2005)

Country reports Syria (Londen, februari, maart 2006)

Home Office, UK, Country of origin information key information documents – Syria (Londen, april 2006)

Human Rights Association in Syria (HRAS), Second Annual Report (Damascus, 2004)

Human Rights Watch

- World Report 2005: Syria (Washington, 13 januari 2006)

- Syria: Rights Activists Detained in Crackdown (New York, 25 maart 2006)

- Recent Arrests and Detentions of Syrian Activists – Letter to His Excellency President Bashar Al-Asad (New York, 10 april 2006)

- Syria: President must stop Arrests of Activists (New York, 11 april 2006)

- Syria takes welcome action on Iraqi Palestinians (New York, 13 mei 2006)

Jane's Country Briefing, Syria's Dilemma (Londen, 7 september 2005)

Le Monde

Lowe, Robert, The Syrian Kurds: A People Discovered, Chatham House (The Royal Institute of International Affairs) (Londen, januari 2006)

Mideast Mirror

Ministerie van Buitenlandse Zaken, algemeen ambtsbericht Syrië, DPV/AM-862998 ('s-Gravenhage, 26 mei 2005)

Orbán de Lengyelfalva, dr. J.G., 'Violence against Christians, Backgrounds, Analysis and Facts', Aid to the Church in Need (Netherlands) ('s-Hertogenbosch, 2005)

Oxford Analytica

Refugees International, Buried Alive – Stateless Kurds in Syria (Washington, januari 2006)

Reporters without Borders, Syria – Annual Report 2006 (New York, 3 mei 2006)

Reuters

Syrian Human Rights Committee (SHRC)
Annual Report on Human Rights Situation in Syria 2005 (Londen, juni 2005)
Syrian Human Rights Information Link (SHRIL), update news november en december 2005, februari, maart, april en mei 2006
UNDP, Human Development Report 2005

UNHCR, World Refugee Survey 2005 - Syria

US Committee for Refugees, World Refugee Survey 2005 Country Report Syria

US Department of State
Background note: Syria, (Washington, oktober 2005)
Syria – Country reports on human rights practices - 2005 (Washington, 8 maart 2006)
International religious freedom report 2005 - Syria (Washington, 8 november 2005)